

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА

#423 ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ
ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

НАСТАВЉЕНИ РАДОВИ НА ЕКОЛОШКОЈ РЕКОНСТРУКЦИЈИ У ТЕ ПЉЕВЉА

Завршено 71 одсто грађевинских радова

► страна 8

РЕДОВНИ ГОДИШЊИ
РЕМОНТ У ТЕ ПЉЕВЉА

ПОЈАЧАН ОБИМ
РАДОВА НА
СРЕДЊЕНАПОНСКОЈ
ОПРЕМИ

► страна 6

РЕКОРДНИ РЕЗУЛТАТ У ПРВОМ
КВАРТАЛУ 2023. ГОДИНЕ

ДОБИТ ЕПЦГ СКОРО
114 МИЛИОНА ЕУРА

► страна 4

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ЦРНЕ
ГОРЕ ПО ДРУГИ ПУТ
ОРГАНИЗУЈЕ ЕНЕРГЕТСКИ
СКУП ЕПЦГ НЕТ БУДВА 2023.

УТВРДИТИ ПРАВЦЕ
ЗЕЛЕНОГ РАЗВОЈА

► страна 27

#423 САДРЖАЈ

ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

Предсједник Одбора директора
МИЛУТИН ЂУКАНОВИЋ

Руководилац Сектора за
корпоративне комуникације
ТОМАШ ДАМЈАНОВИЋ
tomas.damjanovic@epcg.com

Извршни директор
НИКОЛА РОВЧАНИН

Шефица службе за односе
са јавношћу и маркетинг
МИЛИЦА АБРАМОВИЋ
milica.abramovic@epcg.com

Главни и одговорни уредник
МИОДРАГ ВУКОВИЋ
miodrag.vukovic@epcg.com

Новинари
ТАТЈАНА КНЕЖЕВИЋ ПЕРИШИЋ
tatjana.perisic@epcg.com

МАРИЈА ВУКОТИЋ
marija.vukotic@epcg.com

ДРАГАНА Б. МИЈУШКОВИЋ
dragana.mijuskovic@epcg.com

Уредник фотографије
ЗОРАН ЂУРИЋ
zoran.djuric@epcg.com

Дизајн и припрема за штампу
БЛАЖО ВЕЉОВИЋ
veljovic.pg@gmail.com

Адреса редакције:
Улица Вука Караџића 2, Никшић

Тел/Факс:
040/204-223

е-mail:
list.epcg@epcg.com

веб сајт:
www.epcg.com

Издавач:
Електропривреда Црне Горе АД Никшић

Тираж:
1200

Штампа:
Grafo Group

16

Приоритет треба да
буде производња енергије
из соларних електрана
на мјесту потрошње

10

Рођендан у знаку
изузетних
производних резултата

28

Берза електричне
енергије увела тржиште
за дан унапријед

22

Ђукановић: „Циљ
стабилна производња и
више чисте енергије“

13

Велики пословни
планови ЕПЦГ-
Жељезаре Никшић

ISSN
1805136

НИКШИЋ
МАЈ
2023.

12

СОЛАРИ

Расте интересовање за
уградњу соларних панела

14

ОБЈЕКТИВ

Црна Гора предњачи по броју
инсталираних фотонапоских
система у региону

13

СОЛАРИ

Израђене двије
соларне електране

20

ОБЈЕКТИВ

Одржан Београдски
енергетски форум

22

ОБЈЕКТИВ

Ђукановић: „Циљ
стабилна производња и
више чисте енергије“

25

ОБЈЕКТИВ

Кључна година за
развој енергетике

30

СНАБДИЈЕВАЊЕ

Унапријеђен квалитет услуге

31

Са свих страна

32

АКТУЕЛНО

ЕСГ – брига о заштити
животне средине, друштвеној
заједници и добром управљању
регулисаће закони

34

ПРЕДСТАВЉАМО

Рад у ТЕ је мој животни избор

35

ДРУШТВО

ЕПЦГ потписала споразум са
Економским факултетом

36

ДРУШТВО

ЕПЦГ и у наредној
сезони уз ФК Сутјеска

39

ПУТОПИС

Путовање Босном и
Херцеговином(III)

РЕКОРДНИ РЕЗУЛТАТ У ПРВОМ КВАРТАЛУ 2023. ГОДИНЕ

Добит ЕПЦГ скоро 114 милиона еура

Рекордна нето добит око 114 милиона еура у првом кварталу ове године, успјешно спровођење пројекта „Солари 3000+“, покретање новог „Солари 5000+“, куповина имовине Жељезаре за цијену вишеструко нижу од реалне, покретање нове фирме, ЕПЦГ-Жељезара Никшић – најважнији су чиниоци успјешног пословања у минулом периоду – сагласан је менаџмент Електропривреде Црне Горе

Марија Вукотић

ЕПЦГ је прошлу пословну годину завршила позитивно са 4,3 милиона евра, док је у првом кварталу ове

Дарко Кривокапић

године имала преко 80 милиона еура добити више него у истом периоду прошле године, каже се у кварталном финансијском извјештају Електропривреде Црне Горе.

Данило Жарић

Квартални извјештај ЕПЦГ потврђује континуитет постизања рекордних резултата, а нето добит износи 113.963.921€ која је за око 80 милиона већа него у истом периоду прошле године.

До остваривања изузетног доброг пословног резултата дошло је због повећања прихода од извоза електричне енергије, који су за три прва мјесеца 2023. године око 17 милиона еура већа у односу на исти период прошле године казао је Данило Жарић, руководилац секретаријата за рачуноводство.

Он додаје да су трошкови увоза електричне енергије око 19 милиона еура мањи у односу на исти период 2022. године. У овом периоду Друштво је остварило приходе од продаје у износу од 176.250.856 € и остале приходе од пословања у износу од 43.725.733€. У односу на исти период прошле године, приходи од продаје су већи за 11% или 17.539.478€ показује званичан Извјештај о кварталном финансијском пословању ЕПЦГ.

Друштво је успјело сачувати ликвидност, кредитни бонитет, повећан степен наплате, број редовних платиша, којих је 230 хиљада, као и исти ниво цијена електричне енергије које наплаћује од грађана и привреде. На дан 31.03.2023.године извршена је процјена инвестиционих некретнина стечених куповином индустријског комплекса бивше Жељезаре, а наведена процјена показала је да је тржишна вриједност поменуте имовине за 42.996.842€ већа од њене набавне вриједности која је износила око 20 милиона еура.

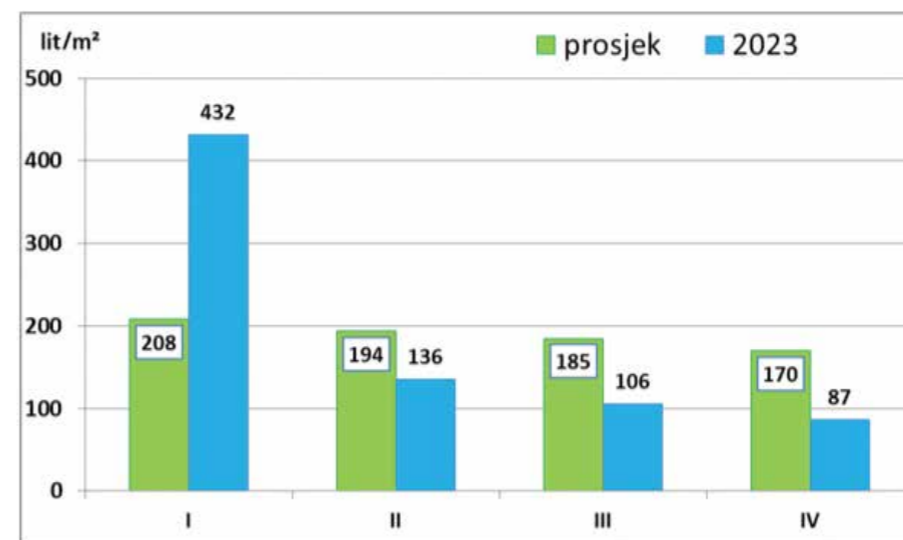
Како Данило Жарић каже у дијелу нефинансијских показатеља најважнији су производни параметри, па у том смислу производни резултати услед добре хидролошке ситуације су више него очекивани.

Наиме ХЕ “Перућица” је у прва три мјесеца 2023. године остварила производњу од 459.551 MWh што је 126.551MWh или 38 % више у односу на планирану производњу и за 226.042MWh или 96,8% више у односу на производњу остварену током истог периода 2022. године.

ХЕ “Пива” је у прва три мјесеца текуће године остварила производњу од 303.335 MWh што је за 91.335MWh или 43.08% више у односу на планира-

II gubitak nakon oporezivanja (245-249)	249	113.963.921	33.513.151
III ZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA SA KAPITALOM/ (251 do 258)	250	-	-
revalorizacionih rezervi po osnovu i, postrojenja, opreme, i drugih ulaganja i bioloških sredstava	251	-	-
nerealizovanih dobitaka i gubitaka po izlucuna finansijskih izvještaja inostranog	252	-	-
nerealizovanih dobitaka i gubitaka po inja u vlasničke instrumente kapitala	253	-	-
aktuarskih dobitaka i gubitaka po ova definisanih naknada dobitaka (ili gubitaka) u vezi sa y planovima penzionih naknada učešća u ostalom sveobuhvatnom društvenog društva	254	-	-
nerealizovanih dobitaka i gubitaka po umenata zaštite neto ulaganja u slovanje	255	-	-
revalorizacionih rezervi po osnovu ova gotovine	256	-	-
imjene nerealizovanih dobitaka i	257	-	-
258	258	-	-
VI PORESKI RASHODI ILI PRIHODI /EVI SA DRUGIM STAVKAMA /POVEZANIM SA KAPITALOM/	259	-	-
ZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA I SA KAPITALOM/ (250-259)	260	-	-
EOBUHVATNI REZULTAT (249+260)	261	113.963.921	33.513.151
NO AKCIJI	262	0.2837	0.283
zarada po akciji	263	0.2837	0.283
i (razvodnjena) zarada po akciji	264	-	-
ZULTAT KOJI PRIPADA VIA MATIČNOG PRAVNOG LICA	265	113.963.921	33.513.151
ZULTAT KOJI PRIPADA A KOJI NE OBEZBEĐUJU U	266	-	-

Zakona o računovodstvu („Sl. list CG“ broj 052/16) i DIREKTIVOM 2013/34/EU EUROPSKOG

		Jan	Feb	Mar	Apr	TOTAL	Real./ plan
HE Perućica	plan	118.000	105.000	110.000	105.000	438.000	
	ostv.	151.401	148.113	160.037	53.609	513.161	117,2%
HE Piva	plan	76.000	64.000	72.000	68.000	280.000	
	ostv.	114.421	97.781	91.133	65.580	368.914	131,8%
Male HE EPCG	plan	510	420	660	490	2.080	
	ostv.	454	309	604	476	1.843	88,6%
TE Pljevlja	plan	137.000	126.000	137.000	70.000	470.000	
	ostv.	162.866	122.841	149.418	80.730	515.854	109,8%
UKUPNO	plan	331.510	295.420	319.660	243.490	1.190.080	
	ostv.	429.142	369.043	401.192	200.395	1.399.771	117,6%

ну производњу и за 105.215 MWh или 53,11% више у односу на производњу остварену током истог периода 2022. године.

ТЕ”Пљевља “ је у прва три мјесеца 2023.године произвела 435.124MWh струје што је за 35.124MWh или 8.78 % више у односу на планирану производњу и 6.932 MWи или 1.62 % више у односу на производњу остварену током истог периода 2022.године. Утрошак угља је за наведени период износи 438.931,8 т.

ХИДРОЛОШКЕ ПРИЛИКЕ ДОНИЈЕЛЕ ПРОФИТ

Током периода јануар–април 2023. године Електропривреда је реализовала увоз од 92 GWh вриједности од 11 милиона еура, док је за исти период реализован извоз од 587 GWh вриједности 97,6 милиона еура казао је Дарко Кривокапић, извршни руководилац дирекције за Управљање енергијом.

Хидролошке прилике за тај период су нам ишле на руку, па је за тај квартал остварена количина падавина сливном подручју ХЕ Перућица 760 лит/м2, што је на нивоу просјека. Распоред по мјесецима није био уједначен, па смо током јануара имали екстрем у виду падавина од 432 лит/м2, што је 207%, казао је Кривокапић док је током априла пало свега 87 лит/м2 или 51% од просјека.

Остварене падавине су за последицу имале веће дотоке на нашим ријекама, као и пуњење наших акумулација.

Тако је остварена производња у нашим великим електранама за прва четири мјесеца била 884 GWh или 23 % више од плана, казао је Кривокапић.

Како су акумулације буквално на максимуму, можемо рећи да ЕПЦГ спремно чека љетњу сезону, када је и потрошња у Црној Гори, због туристичке сезоне, на највећем нивоу. Наш менаџмент је на бази вишкова у првом кварталу обавио трговину за јул и август по цијенама које су биле повољне. Како се повољне хидролошке прилике, по природи ствари, могу очекивати и у другој половини године, реалном се чини процјена да ће Електропривреда овај изузетан резултат из првог квартала пренијети и на главни план – да на крају ове године опет оствари значајну нето добит.

РЕДОВНИ ГОДИШЊИ РЕМОНТ У ТЕ ПЉЕВЉА

Појачан обим радова на средњенапонској опреми

Поред типског ремонта машинске сале, котловског постројења, система за припрему угљене прашине и помоћних постројења, ове године повећан је обим радова на средњенапонској опреми, посебно система за управљање и мониторинг термоелектране. Крај радова и прикључење на мрежу, очекује се 2.јуна

Татјана Кнежевић Перишић

Редовни годишњи ремонт уређаја, опреме и постројења у ТЕ Пљевља се одвија по плану. Електрана је у ремонту од 17. априла, док се укључење на мрежу очекује 2.јуна, каже вођа ремонтних послова Љубиша Јанковић.

Додаје да је, поред типског ремонта машинске сале, котловског постројења, система за припрему угљене прашине и помоћних постројења, ове године повећан обим радова на средњенапонској опреми:

-Врше се *in grade* верзије DCS-а Siemens SPPA T-3000 система за управљање и мониторинг термоелектране. На ремонтним радовима, поред радника из одржавања и експлоатације, ангажоване су и екстерне фирме, које су годинама уназад присутне на ремонтним пословима, па слободно

можемо рећи да се ради о уграњеној екипи, каже Јанковић.

Ове године се, повећан обим послова на котловском постројењу, односи на цијевни систем екранских цијеви и на систем загријача ваздуха, гдје су, у протеклом периоду, забиљежени проблеми у раду. Што се тиче машинске сале, каже Јанковић, радови се изводе на загријачима високог и ниског притиска, пумпним агрегатима, актуаторима и електромоторним погонима.

Када су помоћна постројења у питању, најзначајнији радови се одвијају на систему за припрему деминерализоване воде, пумпним агрегатима у базер станици и хемијској припреми воде, филтерском постојењу, транспортним тракама и на електромоторним погонима и редукторима. На постројењу за припрему угљене прашине, ради се на замјени хабајућих гјелова млина (предвиђена је замјена око 100 т обложних и ударних плоча), на систему одвода шљаке испод котла, систему дозатора и додавача угља као и на уградњи ватросталне озиде у свим каналима рецикулације млинова, објашњава Јанковић.

Након завршетка ових радова, предстоји функционална проба свих репарираних или уграђених нових уређаја и опреме, како би спремно дочекали предвиђени старт електране. Јан-

ковић каже да се ремонт одвија без већих проблема и да ће ТЕ Пљевља, почетком јуна, бити спремна за производњу електричне енергије, према унапријед дефинисаном плану.

Тешки услови рада

У термоелектрани је бучно, ради се у свим постројењима, са неизбјежном-прашином од угља, која се увлачи у све; ипак, радници кажу да је то уобичајен дио у свакој термоелектрани, па и нашој. -Навикнете се и на прашину и буку и прљавштину, то је наш посао, посебно током ремонта, каже нам шеф машинске службе Душко Гачевић. Он, заједно са инжењерима, електрозаваривачима, браварима, мајсторима, настоји сваке године ревитализовати уређаје, који се "похабају" и оштете за ту годину рада. Каже како извођачи знају, по плану рада, што не ваља и на што треба посебно обратити пажњу. Посебно нам је интересантно ложиште котла, одакле се чују звукови, ударци, разговор:

-Ложиште је високо 60 метара, а обично га чистимо на врху и дну; то је систем цијеви који се морају "средити", каже Гачевић. Додаје како је важно и поново обложити млинове, ремонтovati електромотор...листа је дугачка.

Мајстор "за млинове" је и Зоран Живковић. Са заштитом на лицу, буквално виси у ваздуху, варећи облогу млина. Имаће доста посла, јер се ради о шест млинова који морају бити доведени у топ стање. Одговорни руководилац подизвођача Прототерма из Пљеваља, Перо Старчевић истиче како ремонт котловског постројења чини мноштво радова: замјена цијеви, заштита, преглед котла, мјерења, проба...али такав је посао:

-Дуго радимо овај посао, дуго смо заједно за запосленима у ТЕ, имамо одличне међуљудске односе, па ништа није тешко. Мислим да смо уигран тим те да ће све бити завршено по плану, каже Старчевић.

НАСТАВЉЕНИ РАДОВИ НА ЕКОЛОШКОЈ
РЕКОНСТРУКЦИЈИ У ТЕ ПЉЕВЉА

Завршено 71 одсто грађевинских радова

Груби грађевински радови на објектима у термоелектрани ће бити завршени до средине августа, каже менаџер пројекта Зоран Шљукић. Дво опреме, која је стигла из Кине, моћи ће се полако инсталирати, док главне радове очекујемо од јула до октобра ове године, истиче он, додајући да је ЕПЦГ, до сада, уплатила око 35% вриједности уговора о еколошкој реконструкцији, који, са PDV-ом, износи 54.427.700 еура. Еко реконструкцијом, једном од највећих инвестиција у држави, 2024. ТЕ Пљевља ће бити један од најмодернијих објеката ове врсте, са свим еколошким стандардима, по директивама ЕУ

Татјана Кнежевић Перишић

Након паузе у извођењу радова због зимске сезоне и лоших временских услова, настављени су радови на еколошкој реконструкцији ТЕ Пљевља. До сада је изведено 71,3% грађевинских радова, каже менаџер пројекта Зоран Шљукић.

–Ако све буде ишло по плану, очекујемо да ће груби грађевински радови бити завршени до средине августа.

Током априла је стигла и прва, од укупно предвиђене три шарже опреме. Ради се о 2000 т опреме, која је стигла из Кине у луку Бар, у чак 444 контејнера. Према Шљукићевим ријечима, на градилишту је у току распакивање и сортирање пристигле опреме, а у вријеме изласка листа, почеће радови на машинским и електро инсталацијама.

Друга шаржа опреме је на путу од луке у Шангају према Бару. Очекујемо је крајем јуна, а на градилиште у Пљевљима ће стићи у првој сегмента јула мјесеца, прецизира Шљукић. Додаје да се највећи интензитет радова, у складу са динамичким планом, очекује у интервалу јул – октобар 2023. године.

–Извођач радова, кинеска компанија DEC нам је, до сада, испоставила девет фактура и све су уредно плаћене, што говори да наша компанија нема проблема у финансирању овог значајног пројекта. Укупан износ који је ЕПЦГ до сада уплатила извођачу радова (укључујући и аванс од 20%) је 19.052.123€ са PDV-ом, што чини укупно 35% вриједности уговора о еколошкој реконструкцији, који износи 54.427.700€ (са PDV), каже Шљукић.

Извођач радова ће, такође, морати да докаже, кроз тест перформанси, да је остварио оно што смо ми тражили приликом расписивања тендера, за пројектовање и извођење радова – да сва постројења задовољавају најстроже европске норме по питању емисија у димним гасовима, понавља Шљукић.

Најзначајније постројење које се гради је свакако, постројење за одсулпоривање које ће значајно унаприједити стање животне средине у Пљевљима, јер ће емисије сумпорних оксида, са садашњих 6,5 хиљада милиграма се свести на испод 130 милиграма. Постројење за денитрификацију ће спустити емисију азотних

оксида са садашњих 350 и 400 милиграма, на мање од 150 милиграма по метру кубном.

Што се тиче прашкастих материја, још 2009. смо уградили електрофилтере који имају далеко боље перформансе од постројења које је уграђено, када је пуштена у рад ТЕ 1982., каже Шљукић.

Такође, ради се и постројење за прераду отпадних вода, а уградиће се и пригушивачи буке, која је “саставни дио” радних услова у ТЕ Пљевља. У плану је и изградња сталне котларнице, која ће бити резервни извор за гаљинско грјање града. Дио пројекта је и топлификација Пљевља, која је проглашена пројектом од јавног интереса. Шљукић је задовољан до садашњим током радова. Како каже, 15. октобар 2024. је тај “велики дан”. Уочи њега, све скупа нас чека изазован период од 1. марта 2024. до 15. октобра, када ТЕ неће радити.

–Тада ће се извести највећи радови и повезивање свих постројења. Тих дуких седам и по мјесеци биће сигурно тешки за енергетски сектор Црне Горе, којем је ТЕ Пљевља, стабилан и сигуран извор електричне енергије, али оно што ћемо добити је сигурно значајније. Шљукић је већ најавио да ће ЕПЦГ са извођачем радова покренути разговоре и покушати да тај период што је више могуће скрати, како би се донекле ублажила потреба увоза велике количине електричне енергије, у периоду застоја рада ТЕ Пљевља.

Реконструкцију ТЕ Пљевља, изводи конзорцијум, кога чине кинеска компанија DEC International, Vemax, BV solar и Permonte. Радови су почели 27. априла прошле године, а планирано је да трају до 15. октобра 2024. када ће сва постројења бити пуштена у пробни рад, током којег ће се елиминисати евентуалне грешке и обавити тест перформанси. Надзор над радовима обавља стручни тим, у којем је 12 инжењера.

У сваком случају, ТЕ Пљевља биће, од 2024/2025. године, један од најмодернијих објеката ове врсте, са свим еколошким стандардима по директивама ЕУ, увјерен је и извршни директор ЕПЦГ Никола Ровчанин, који истиче да ће овим великим пројектом у град Пљевља, након 40 година, имати топловод и трајно ријешити проблем загађења ваздуха.

Пројекат топлификације Пљевља

Електропривреда Црне Горе и конзорцијум, који чине фирме Рото-Терм Пљевља и Synergy Tech Београд потписали су уговор о топлификацији Пљевља, чија је вриједност 2,5 милиона еура. Уговором је предвиђено да конзорцијум уради главни пројекат и осталу техничку документацију целокупног примарног топловода од ТЕ Пљевља до града, по фазама и изградњу I фазе примарног топловода, у дужини од око 2,3 километра. Топлификација Пљевља је саставни дио еколошке реконструкције ТЕ Пљевља, послје које ће утицај електране на животну средину бити сведен на најмању могућу мјеру, јер ће нивои емисија азота, сумпора и прашкастих материја, бити у границама директива Европске уније. План је, такође, да се већ 2024. године, постојећа градска инфраструктура, прикључи на топловод ТЕ Пљевља као извор као и да Општина Пљевља уложи напор за ширење секундарне мреже наредних година. Влада у техничком мандату је, у међувремену, крајем јануара, донијела одлуку да се топлификација Пљевља прогласи пројектом од јавног интереса, чиме се скратила процедура за реализацију овог пројекта.

„ПЕРУЋИЦА“ ОБИЉЕЖИЛА 63 ГОДИНЕ ПОСТОЈАЊА И РАДА

Рођендан у знаку изузетних производних резултата

На пригодној свечаности запосленима се на одговорном раду и оствареним резултатима захвалио предсједник Одбора директора Милутин Ђукановић, док је извршни руководилац Подружнице – ХЕ „Перућница“ Радован Ђукановић истакао да је, током прва четири мјесеца ове године, производни план премашен 17 одсто те произведено више од 50 одсто укупних пројекција за ову годину

Марија Вукотић

Најстарија велика хидроелектрана у Црној Гори шездесет три године постојања и успјешног рада обиљежила је у знаку добре погонске спремности и остварених резултата. Додатни разлог за задовољство, представља почетак друге фазе реконструкције и модернизације чијим завршетком ће се обезбиједити сигурност и поузданост у раду ХЕ „Перућница“, али и продужити радни вијек постројења.

На пригодној свечаности, поводом Дана хидроелектране, предсједник Одбора директора Електропривреде Милутин Ђукановић, захвалио се колективу ХЕ „Перућница“ на одговорном раду и оствареним резултатима у претходном периоду. Ђукановић је истакао да наша компанија биљежи

изванредне резултате, а да тим резултатима у великој мјери доприноси ХЕ „Перућница“.

Осврнуо се и на развојне планове Компаније у дијелу који се тиче хидроенергетског система „Перућница“

– Инвестициони планови су велики. У плану је, између осталог, превођење ријеке Зете у Крупац и спајање језера Крупац и Слано. Пројекти су развојни, само треба бити истрајан како би се неопходна папирологија завршила у што краћем периоду, истакао је Ђукановић

Предсједник Одбора директора, подсјетио је и на важне пројекте у вези са развојем ОИЕ, али и на значај коришћења хидроенергетске инфраструктуре за прикључивање соларних електрана.

Руководилац Подружнице – ХЕ „Перућница“ Радован Ђукановић истакао

је да Хидроелектрана у континуираном раду пружа максималну погонску спремност.

Нагласио је да захваљујући усталеном систему који подразумева да уз редовно и квалитетно текуће одржавање и добро одрађен годишњи ремонт, скромним инвестиционим улагањима погон одржавају стабилним.

– Иако је ушла у седму деценију „Перућница“ ради поуздано и у пуном капацитету што потврђују производни резултати који кажу да је за прва четири мјесеца произведено 17% више од плана за овај период и преко 50% од годишњег. Тренутна ситуација је више него добра, имајући у виду да су нам акумулације на 85%, а дотоци близу 200 MW, тако да у љетњи период улазимо оптимистично, казао је Ђукановић.

Руководилац Подружнице очекује

се да ће за три-четири године „Перућница“ бити у потпуности модернизован и поуздан објекат са могућношћу максималне валоризације и искоришћења водног потенцијала са територије Никшића.

– Поред редовних активности, пред нама су озбиљни послови које одавно чекамо, а изводи их Дирекција за развој и инжењеринг. У плану је друга фаза реконструкције и модернизације за коју је потписан Уговор почетком године, а који обухвата реконструкцију свих затварачница доводног система, агрегата 5, 6 и 7 високонапонске опреме у свим генераторским пољима у РП 110 KW, система управљања електраном и др затим уградња агрегата А8, зашта је у току израда тендерске документације за избор пројектаната извођача радова чији почетак се очекује наредне године, појаснио је Радован Ђукановић.

Колектив хидроелектране већ дуго времена функционише као сложна породица у којој владају разумевање и подршка.

Ленка Албијанић, запослена у ХЕ „Перућница“ на мјесту административно-техничког секретара, каже да је привилегована што је дио овог колектива и да воли да проводи вријеме са колегама. Кроз смијех, али и збиљу каже да ако се – Некада се нијесам радовала киши и лошем времену, али сад је другачије, јер сам схватила колико је драгоцјена свака кап и посматрам је као нови KWh, кроз осмијех каже

Ленка.

Посебно истиче коректан однос са сарадницима, а ријечи хвале има за директора Подружнице који „увјек има разумевања за све раднике подједнако“.

Жарко Маловић, дугогодишњи радник у ХЕ „Перућница“, посматра Електрану као другу кућу, још једну породицу и истиче да лијепи односи су заправо кључ успјешног пословања било ког колектива.

Драшко Мијушковић, техничар за систем управљања у ХЕ „Перућница“, каже да на основу постигнутих резултата, запослени својим трудом потврђују да „стара дама“ наставља свој успјешан допринос у производњи енергије у Црној Гори.

Погледамо ХЕ „Перућница“ је најстарија велика хидроелектрана у Црној Гори. Названа је по врели Перућница које извире у њеној непосредној близини, у сјеверном дијелу Бјелопавлићке равнице, Располаже инсталисаном снагом од 307 MW, а могућа годишња производња је око 1.300 GWh. Корисна акумулација је 225 милиона метара кубних воде. За производњу електричне енергије ХЕ „Перућница“ користи воде слива ријеке Горња Зета, односно вода које дотичу у Никшићко поље и то при повољном паду на кратком растојању између Никшићког поља и Бјелопавлићке равнице. Сливно подручје ХЕ „Перућница“ износи 850 км². Рекордне 2010. ХЕ „Перућница“ произвела је 1.434,9 GWh.

НЕДАВНО ЗАВРШЕНЕ ПРИЈАВЕ ЗА СОЛАРИ 5000+

Расте интересовање за уградњу соларних панела

Коришћење соларних потенцијала за производњу електричне енергије почело је реализацијом пројеката Солари 3000+ и 500+ (укупне снаге 30MW), а недавно су завршене и пријаве за Солари 5000+, предвиђене инсталисане снаге 70MW, кажу у ЕПЦГ Солар-градња

Драгана Б. Мијушковић

Поменутим пројектима обухваћени су како привредни субјекти, тако у још већој мјери потрошачи из категорије домаћинства, пратећи начело – „производи тамо гдје трошиш“. На тај начин кориснику је омогућена одређена енергетска независност, првенствено од евентуалних промјена цијена електричне енергије, чему нарочито свједочимо у периодима енергетске кризе и лоше хидролошке ситуације кад госта зависимо од увоза. Дobar одзив грађана дао је додатни подстицај и потврду да смо на правом путу – истиче шефица службе за односе са јавношћу др Ива Чукић Шошкић, и додаје:

„За пројекат Солари 3000+ и 500+ имали смо готово 15 000 пријављених, а од пројектом предвиђених 30MW, до сада су уграђене соларне електране укупне снаге 22MW. Предвиђено је да Солари 3000+ и 500+ буде завршен до краја јуна, након чега би требало да почне реализација пројекта Солари 5000+“.

Инжењерске и монтерске екипе ЕПЦГ – Солар градње присутне су на терену више од годину, а грађани су

већ упознати са процедуром – од првог обиласка и утврђивања услова на терену, прије свега по питању кровне површине и стања кровне конструкције, вриједности уземљења итд, до саме монтаже, која може потрајати два до три дана за мање системе, док је за постављање већих система потребно до 10 дана.

„С обзиром на то да сада већ имамо задовољавајући број корисника, можемо рећи да су искуства више него позитивна, а интересовање још веће – чему свједочи свакодневно велики број упита. Будући корисници сада могу непосредно, из блиског окружења да се увјере у повољности које доноси кровна соларна електрана, што се најбоље види на значајно умањеним рачунима за струју, што је био и главни циљ – да се електрана отплати у једнаким мјесечним износима који су у вриједности корисничког просјечног рачуна у претходне три године, а потрошач добија своју соларну електрану, пројектовану тако да задовољи његове просјечне потребе на мјесечном нивоу, с тим што бива готово у потпуности ослобођен обавезе плаћања рачуна за струју. Постаје тзв. „про-

извођач – потрошач“ истиче Чукић Шошкић.

Она је истакла да само од пројекта Солари 3000+ и 500+ процјене за приход су око шест милиона евра по основу ослобођене енергије, што, према њеним ријечима, довољно говори о финансијској исплативости улагања у соларне потенцијале.

ЕПЦГ Солар градња, са преко 450 лиценцираних и обучених инжењера и монтера, већ је почела да шири обим пословања мимо пројекта Солара, нудећи услуге на тржишту монтерских послова у области енергетике.

„С тим у вези, потписан је споразум о сарадњи са предузећем „Обновљиви извори енергије“ доо Подгорица, којим се предвиђа пословно-техничка сарадња на развоју пројекта обновљивих извора и то соларне електране „Чево“ снаге 225 MW, вјетроелектране „Бијела“ снаге 118 MW и вјетроелектране „Корита“. За пројекте соларне електране „Чево“ и вјетроелектрану „Бијела“ израђена је комплетна пројектна документација, док је пројекат „Корита“ још у фази испитивања. Реализација пројекта почеће кад предузеће „Обновљиви извори енергије“ доо Подгорица добије све потребне грађевинске дозволе, а ЕПЦГ- Солар градња пружиће услуге уградње кроз тржишно конкурентну понуду“, истиче Чукић Шошкић.

Дугорочни планови Солар градње уско су везани за пројекте Електропривреде – у перспективи је планиран и пројекат Солари 10000+, као наставак пројеката 3000+ и 5000+, што ће у коначници, заједно са претходна два пројекта дати кровне електране од готово 200MW инсталисане снаге. У плану је свакако и изградња великих соларних система, прије свега електране Биска гора и плутајуће соларне електране на језеру Слано, а ЕПЦГ-Солар градња ће као извођачка фирма у оквиру ЕПЦГ групе бити важан дио тих и наредних сличних пројеката.

Драгана Б. Мијушковић

Инвеститор пројекта је ЕПЦГ-Железара Никшић, која је у сарадњи са пројектантским фирмама припремила пројектну документацију. Радове, који се тичу поставке елемената потконструкција и фотонапонских модула, извела је компанија ЕПЦГ-СОЛАР градња са осам монтерских екипа. Монтерски радови су завршени у потпуности као већи дио електро радова. Преостаје уградња дијела енергетске опреме и након што инвеститор припреми трансформаторско постројење за прикључење соларних електрана, ЕПЦГ-СОЛАР градња ће извршити пробно пуштање електрана у рад.

Радови су завршени у кратком временском периоду, што потврђују и подаци да је на СЕ1 уграђено 2058 соларних панела (926,1KWp) и на СЕ2 2064 панела (928,8 KWp), укупно 4122 фотонапонских модула за 10 радних дана, при чему су испоштовани сви захтјеви који се тичу примјене стандарда за уградњу ФНС и прописа из области заштите на раду – рекао је за наш лист савјетник за техничка питања предсједника Одбора директора Љубиша Ђурковић.

Он је истакао да је ЕПЦГ-СОЛАР градња поштујући унутаркомпанијске процедуре приступила извршењу посла у складу са високопостављеним циљевима трудећи се да испоштује све захтјеве инвеститора који су дефинисани и пројектно-техничком документацијом.

Ђурковић наглашава да ће ЕПЦГ-СОЛАР-градња, на сличан начин, приступити пословима који се тичу уградње фотонапонских модула у кругу фабрике Железара и у наредном периоду.

Очекује се пројектовање великог броја мини соларних електрана у кругу Железара у наредним мјесецима, како на кровним површинама постојећих објеката, тако и на земљаним површинама, узимајући у обзир податак да је просјечна годишња ирадијанса на предметној локацији 1495 KWh/m² – јасан је Ђурковић.

МАНОЈЛОВИЋ: РАДИМО ПРОЈЕКАТ ТРАФО-СТАНИЦА

Извршни директор ЕПЦГ-Железара Никшић, Ђорђе Манојловић казао је

ВЕЛИКИ ПОСЛОВНИ ПЛАНОВИ ЕПЦГ-ЖЕЉЕЗАРЕ НИКШИЋ

Изграђене двије соларне електране

На кровним површинама бившег производног погона „Вучионица“, у кругу фабрике ЕПЦГ-Железара Никшић, у априлу 2023. године започета је уградња фотонапонских модула на двије соларне електране снаге, од по 820 KW и 840 KW, укупне инсталисане снаге 1,66MW

да је постављена соларна електрана на крову „Вучионице“ добро ограђен посао.

Ради се пројекат трафо-станица за прикључење на мрежу. Имамо 63MW трафо-станицу, тако да може да прихвати све што будемо овдје инсталирали. Унутар Железара морамо да направимо једну трафо-станицу 35/10KW и за сваки MW по једну трафо-станицу 10/04KW. Тај пројекат је у току, након чега ћемо објавити јавни позив за набавку трафо-станица – истакао је Манојловић.

ЕПЦГ – Железара је урадила санацију крова, промјену свјетларника и стављање новог лима.

Осим пројекта соларних електрана, у чијем склопу иду и изградња трафостаница, у ЕПЦГ-Железари, Манојловић најављује и инвестициони пројекат за погон арматурних елемената.

– Улазимо и у реализацију програма

производње сендич панела (термо-изолационих панела) – истиче Манојловић и подсјећа:

„Почетни организациони процеси у фабрици су ојачани изградом потконструкција у нашим радионицама за потребе соларне електране на земљи од 2MW. То је први погон који смо пустили, на њему је радило 80 радника. Направићемо и грађевинску припрему земљишта и ту ће бити ангажовано додатно 20 до 30 радника“.

Он је истакао да је завршен раднички ресторан, који почиње са радом крајем мјесеца. Планирани капацитет је 800 obroka, а у старту ће бити обезбијеђено 300 obroka.

Манојловић такође истиче да је већ потписано шест уговора са фирмама из области металопрераде, у току су и преговори са стратешким партнерима око покретања базне производње.

ПРОЈЕКАТ „СОЛАРИ“ ПРЕДСТАВЉЕН НА 2. МЕЂУНАРОДНОЈ СТРУЧНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ О КУПЦИМА-ПРОИЗВОЂАЧИМА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ, СРЕДИНОМ МАЈА, У БЕОГРАДУ

Црна Гора предњачи у региону по броју инсталираних фотонапонских система

Електропривреда Црне Горе (ЕПЦГ) инсталирала је, од почетка реализације пројекта, 1800 фотонапонских система на кровове кућа купаца-произвођача чија је укупно инсталисана снага 18,5 MW. До краја јула, очекује се да буде инсталирано укупно 30 MW соларних панела чиме ће се завршити први пројекат и наставити инсталација још 70 MW, у оквиру пројекта „Солари 5000+“

Митар Вучковић

Међународна стручна конференција о купцима-произвођачима електричне енергије у организацији портала „Енергија Балкана“, друга по реду, носила је наслов: „Прозјумери – годину дана после“. Конференција на којој су, прије свега, презентовани резултати пројекта у Србији била је изузетна прилика и за представљање пројекта Солари наше компаније, који је наишао на изузетно позитивне реакције свих учесника.

Учествујући у раду Конференције, извршни руководилац ФЦ Снабдијевање Јован Касалица истакао је да је у првој години реализације пројекта „Солари“, на кровове кућа будућих купаца-произвођача енергије у Црној Гори инсталирано 1800 соларних електрана укупно инсталисане снаге 18,5 MW и годоа да је интересовање потрошача за учешће у пројекту и даље изузетно велико.

– Имамо још одобрених захтјева који испуњавају техничке услове за инсталацију соларних панела инсталисане снаге око 20 MW, тако да је реално очекивати да до краја јула инсталирамо 30 MW панела и завршимо пројекат „Солари 3000+ и 500+“, рекао је Касалица подсјетивши да је прошле године у ово доба у Црној Гори било само девет купаца-произвођача што „довољно говори о успјеху који смо постигли“.

Касалица је казао да је велики успјех, између осталог, остварен захваљујући оснивању кћерке фирме „ЕПЦГ Солар-градња“ која, данас, располаже са преко 300 добро обучених

монтера и електричара, инжењера и нешто административних и помоћних радника, тимом способним да инсталира 4-5 MW снаге фотонапонских панела, мјесечно.

– Није било све то лако, требало је фирму основати, формирати тренажни центар и обучити људе, обезбједити лиценце и завршити све административне послове, али на крају се све исплатило. Фирма је способна да мјесечно узрди фотонапонске системе који располажу инсталисаном снагом од 5 MW и мислим да ћемо до краја јула завршити први пројекат и одмах наставити пројекат од 70 MW- казао је Касалица.

Истакао је да се у ЕПЦГ води рачуна о томе да заинтересовани купци узгађују електране чија је инсталиса-

на снага довољна да покрије њихове потребе, односно да одобрена снага, односно производња, буде усклађена са потрошњом коју су остварили у посљедњој години.

– Наш принцип је да прикључујемо соларне електране чија укупна снага у једном трафо реону не прелази 50 одсто вршне снаге у мјесецу најмање потрошње у том реону. Тиме смо успјели да избјегнемо поврат енергије у систем и да не угрозио његову стабилност. Тако да прозјумере можемо сматрати потрошачима који штете и не праве проблеме у мрежи нити су проблематични због балансирања енергије, закључио је Касалица.

Колики је значај придат Конференцији о купцима-произвођачима електричне енергије, говори и то што је

Скуп званично отворила министарка рударства и енергетике у Влади Србије Дубравка Ђеговић која је истакала задовољство чињеницом да се, у протеклих годину дана, у Србији број регистрованих купаца-произвођача електричне енергије повећао три пута.

– У априлу прошле године имали смо 400 регистрованих купаца произвођача у Србији, сада их је 1300. Од тога 1000 су домаћинства, а 300 привреда. Имамо и првог прозјумера, а то је Стамбена заједница у Панчеву. Мислим да је то одличан тренд. И инсталисану снагу купаца-произвођача, у протеклих годину дана, повећали смо 2,5 пута и она сада достиже 15,7 MW, што је више од снаге свих инсталисаних соларних електрана у Србији, прије увођења концепта купаца-произвођач. То је значајно, јер тиме показујемо да су и грађани и привреда активни у енергетској транзицији, а држава је ту да подстакне ове инвестиције, оцијенила је министарка Ђеговић.

Предсједник Савјета Агенције за енергетику Србије Дејан Поповић рекао је да су прозјумери нешто најкоректније што се ради у зеленој агенди, јер купац производи електричну енергију за личне потребе и остварује бенефит и за себе и за ЕПС, који ће у том случају, како је истакао Поповић, имати мање трошкове увоза, а енергију коју неће испоручити потрошачима продавати на берзи по знатно већој цијени.

Извршни директор Снабдијевање ЕПС АД Радован Станић казао је да је

Предности

Инсталација соларне електране на мјесту потрошње електричне енергије има вишеструке предности. Прво, то је велики бенефит за купца-произвођача, тзв. прозјумера, који на тај начин, добрим дијелом, или у цјелости покрива трошкове сопствене потрошње, а евентуално вишак енергије наплаћује од ЕПЦГ. Уз све то прозјумер је добио електрану по најповољнијим условима уз гарантован квалитет опреме. На добитку је и ЕПЦГ, јер енергију коју би испоручивала купцу сада може да валоризује на тржишту. ЦЕДИС са оваквим приступом ће имати умањене губитке па мрежи. На крају и држава и читаво друштво је на добити, јер се убрзава зелена транзиција и обезбјеђује енергија по повољним и стабилним цијенама за све будуће инвеститоре.

концепт купаца-произвођач оправдао очекивања илуструјући то податком да је у протеклих годину у дистрибутивну мрежу у Србији, не рачунајући енергију коју су купци произвели и самостално потрошили, испоручено око 2,4 GWh електричне енергије.

– На данашњи дан прије годину имали смо 51 закључени уговор са прозјумерима, сада их је више од 1600 или, чак, 32 пута више. Интересовање грађана је све веће и зачекивати је да ће купаца-произвођача у Србији у наредном периоду бити знатно више него до сада, казао је Станић.

Учесници Конференције поздравили су концепт ЕПЦГ, тзв. ЕСКО концепт који, прије свега, подразумева потпуну контролу над планирањем и реализацијом пројекта.

– ЕПЦГ финансира и набавку панела и радове, тако да су купци у прилици да од уштеда које праве отплаћују

електрану, а након што је отплате, електрана прелази у њихово власништво и они настављају да производе и штете, што је један врло лијеп и интересантан концепт, казао је Жељко Марковић, лидер за енергетику и индустрију у Diloit Србија. Марковић је оцијенио да се у Црној Гори реализацији пројекта приступило на један организован начин што је, како је навео, резултирало тиме да су за мање од годину добили више инсталисане снаге код прозјумера у односу на Србију која је знатно већа и која је прије кренула у реализацију концепта купаца-произвођач.

Скренута је пажња на то да купци треба да воде рачуна о димензионасању система, посебно у Србији, у којој се вишкови енергије испоручени у систем не плаћају, што повећава трошкове инвестиције и рокове поврата, тим прије, ако се узме у обзир мала цијена енергије. А, за разлику од нас у Црној Гори, у Србији се, како се могло чути, суочавају и са разним малим фирмама које узгађују панеле и по десет година старе са много мањим ефектима и без гаранција.

На крају, заједничка је оцена да је концепт купаца-произвођач веома добар пут за смањење губитака енергије у систему и очување животне средине те да обезбјеђује низ бенефита и за купца и за снабдјевача, на крају и за државу.

У дебати су учествовали и Ивана Ђорђевић, директорица Сектора за управљање купцима-произвођачима у Електропривреди Србије АД, као и Предраг Матић, директор Дирекције за планирање и инвестиције Електропривреде Србије.

ПРОФ. ДР ЉУБОМИР МАЈДАНЦИЋ, ДИПЛ.ИНГ.

Приоритет треба да буде производња енергије из соларних електрана на мјесту потрошње

„Од оператора дистрибутивних система све више и више се очекује да на тржишту електричне енергије осигурају и створе предуслове за активно укључивање малих произвођача/потрошача енергије (енгл. prosumers). Свакако треба тежити повећању удјела ОИЕ, али без посебних подстицаја који би оптеретили рачуне крајњих купаца кроз повећање накнаде за ОИЕ“

Митар Вучковић

У процесу енергетске транзиције, која подразумева прелазак са фосилних на изворе тзв. зелене енергије, соларни системи заузимају посебно важно мјесто. О томе какве могућности пружа сунчева енергија, о искуствима Хрватске и других развијених европских земаља те актуелним трендовима у овој области, разговарали смо са доктором наука Љубомиром Мајданцићем, редовним професором Факултета електротехнике, рачунарства и информацијских технологија у Осијеку. Професор Мајданцић је оснивач Хрватске стручне удруге за Сунчеву енергију (ХСУСЕ) и главни уредник часописа „Соларна технологија“. Аутор је књига, „Обновљиви извори“ и „Соларни системи“. Власник је енергетски независне куће у Загребу, коју је изградњу послаје петнаестогодишњег боравка у Њемачкој, гдје је три године радио и на престижном Институту за соларну енергију у Фрајбургу.

Са професором Мајданцићем, који је врло респектабилан научник и консултант у области обновљивих извора енергије, разговарали смо у Никшићу, гдје је у организацији компаније „Fontis Sol“ и ИПЦ Технополис, недавно, одржао врло запажено предавање на тему: „Производња електричне енергије из енергије Сунца“.

Професоре Мајданцићу, колико је и зашто важно да потрошачи електричне енергије, који су у могућности, монтирају фотонапонске системе на своје домове и фирме, шта тиме добијају они, а шта шира заједница и држава?

С обзиром на то да је све већа и већа потрошња, а тиме и потражња за енергијом, посебно електричном енергијом као универзалним енергентом, како у Европи тако и у осталим развијеним земаљама, нарочито у земаљама у развоју (Кина и Индија), уз стални раст цијена нафте која сада учестало прелази 100 \$US за барел и проблеме са добавним правцима плина, свијет је напросто присиљен да проналази нове изворе енергије који ће стабилизирати постојеће стање, а у будућности имати мању емисију стакленичких плинова. Управо због наведеног сада видим велику прилику свијета за искорак у подручје коришћења обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности. Ово се посебно односи на постављање фотонапонских система на своје куће, вишестамбене зграде мање предузетничке и фирме за своју властиту потрошњу. Тако власници тих објеката постају мање зависни од својих добављача (снабђивача) електричне енергије и мање ће бити подложни промјенама цијена енергије на тржишту. Мјесечно уштеђени новац тако остаје у породици, граду, регији и, у коначници, свима у држави, за бољи живот и бољи стандард свих грађана! Био би то додатак на пензије, плате, стипендије, социјалу итд! Како је коришћење соларне енергије локалног карактера то за ширу заједницу и, коначно, државу води отварању нових радних мјеста и улагању у руралним подручјима и слабо развијеним мјестима (општинама). У коначном, држава смањује емисије стакленичких плинова и може извозити електричну енергију, а грађани постају богатији, отварају се нова радна мјеста локалног карактера у

производњи, пројектовању, монтажи, надзору, пуштању у погон, одржавању, маркетингу и промоцији соларних фотонапонских система.

Захваљујући огромном знању и искуству, саградили сте породичну кућу која, не само да је енергетски независна, него и зарађујете од вишка произведене енергије. Колико је то заправо био захтјеван подухват?

Након повратка из Њемачке идеја ми је била да направим, конкретно, пројекат „властите соларне куће“, односно објекат на којем ће се системски проводити мјерења добијених уштеда коришћењем сунчеве енергије те сам то и направио 2003. године. Од тада на овој кући, односно пројекту названом „Соларни кров Шпанско-Загреб“ почињу системска мјерења уштеде енергије коришћењем и претварањем енергије сунчева зрачења у електричну и топлотну енергију. Циљ ми је био, да на личном пројекту (на властитој кожи) покажем и докажем научној и стручној јавности и уопште грађанима Републике Хрватске да су велике могућности у коришћењу бесплатне сунчеве енергије и уштеде енергије, посебно у домаћинствима. Од 2003. године пројекат „Соларни кров Шпанско-Загреб“ и пројекат „Соларни ступ Шпанско-Загреб“ (фотонапонски систем који прати кретање Сунца - енгл. Трацкинг Систем) посјетило је више од 15000 особа. Одржали смо низ едукација и демонстрација о коришћењу сунчеве енергије и енергетске ефикасности на којима су учествовали ученици основних и средњих школа, студенти факултета и високих школа,

разне институције, владе и невладине организације, као и сами грађани с подучја цијеле Републике Хрватске.

У то вријеме подухват је био доста захтјеван, јер је требало набавити низ докумената како би постали повлашћени произвођач електричне енергије. Но, исплатило се, јер још једним дијелом мјесечно и зарађујемо око 600 еура (Соларни ступ), а другим дијелом штедимо око 120 еура мјесечно (Соларни кров).

Ова наша кућа на Шпанском потврђује узречицу „Мисли глобално - гјелуј локално“. Као породица у овај пројекат смо унјели сву нашу креативност, професионалност и предузетност те нам је био циљ да у Хрватској сваким данам ниче оваква једна грађевина.

Колико је правна регулатива, прије свега у земаљама региона, наклоњена реализацији пројеката из области ОИЕ, шта је посебан изазов у том смислу?

Мислим да правна регулатива у земаљама региона није довољно наклоњена реализацији пројеката коришћења обновљивих извора енергије (ОИЕ). Најчешћи проблеми су у администрацији. Ако желите и почнете нешто да радите, нарочито у области енергије, деструктивна мањи-

на која је правно легитимна уводи већини грађана разна ограничења и квоте, као у случају производње електричне енергије из фотонапонских система. Данас за малу фотонапонску електрану нпр. снаге 3-5 kW, односно снаге одобреног прикључка од стране дистрибуције, треба низ докумената као таксе, елаборати, сертификати, потврде, увјерења, изјаве итд, што одвраћа потрошаче електричне енергије од убрзаног постављања фотонапонских система на своје куће. Важно је да треба уклопити обновљиве изворе енергије на начин да се подстиче производња електричне енергије из обновљивих извора енергије на мјесту потрошње енергије до снаге прикључка у којем ће се електрична енергија производити првенствено за властиту потрошњу, а тек онда вишак енергије се испоручиват у електроенергетску мрежу, али за обрачунско раздобље од једне календарске године и која се обрачунава двосмјерним бројилом електричне енергије.

Интерес сваке државе би требало да буде друштво богатих грађана који велике износе издвајају за енергију.

Да ли желимо профит енергетских компанија и сиромашне грађене или обрнуто?

Колико су потрошачи у Хрватској заинтересовани за увођење фотонапонских система и у којој мјери им се исплати?

Република Хрватска, иако на далеком бољем географском положају с обзиром на дозачену енергију сунчевог зрачења у односу на групе земаља Европске уније, не користи довољно енергију Сунца у добијању топлотне, расхладне и електричне енергије.

У Хрватској постоји огроман интерес грађана за уградњу интегрисаних соларних електрана, посебно ових мањих снага до 10 kW, чија инсталирана снага не прелази снагу прикључка објекта. Грађанима се то исплати, јер се такав систем отплати кроз 5-8 година, а систем поуздано ради и до 30 година. Грађани су мање зависни о промјенама цијана, а цијана електричне енергије ће сигурно расти.

Овдје треба поздравити одлуку владе Републике Хрватске да се на испоруку и уградњу соларних система ПДв обрачунава и плаћа по стопи од 0%. Такође, донесена је Уредба којом се фиксира цијена радне енергије за купце из категорије домаћинства сходно пропису којим се регулише тржиште електричне енергије по јединственој тарифи, односно за купце с вишом и нижом тарифом до висине 2500 kWh укупне шестомјесечне потрошње електричне енергије.

Када говоримо о искуствима Хрватске, ко све може производити електричну енергију из соларних електрана и које услове треба да испуни?

У Хрватској из соларних електрана електричну енергију могу производити домаћинства као Корисници постројења за самоснабдијевање или Купаци с властитом производњом.

Ако се прво троши за властите потребе (Купац с властитом производњом), склапа се Уговор о снабдијевању купца с властитом производњом. Откупна цијена по којој ХЕП Опскрба откупљује евентуалне вишкове темељи се на просјечној цијени по којој купац купује електричну енергију од ХЕП Опскрбе на том обрачунском мјерном мјесту (ОММ). Закон о обновљивим изворима енергије (ЗОИЕ) изузео је домаћинства као посебну категорију купаца с властитом производњом и назвао их Корисницима постројења

за самоснабдијевање. Такви корисници постројења за самоснабдијевање посебну пажњу траба да обраде да у текућој години на дан обрачуна 31.12. предата електрична енергија не буде већа од преузете електричне енергије, јер у том случају губи се статус Корисника постројења за самоснабдијевање, а тиме и повољнији начин мјесечног обрачуна.

Предузетништво може бити у споју Купца са властитом производњом или Произвођача. Ако је производно постројење спојено на начин да се сва произведена електрична енергија испоручује у мрежу (Произвођач), склапа се Уговор о купопродаји електричне енергије. Откупна цијена по којој ХЕП Опскрба откупљује произведене количине је фиксна и темељи се на тржишним условима.

За Републику Хрватску и наш електроенергетски систем од значаја су мале сунчане електране до снаге прикључка грађевине, односно покривања властите потрошње енергије (породичне куће, вишестамбене зграде, комерцијалне зграде, индустрија, пословне итд). Таквих система би се, без икаквог утицаја на електродистрибутивну мрежу, могло инсталирати до 2030. године 1500 MW снаге. Они би годишње производили 1875 GWh чисте електричне енергије, без стакленичких плинова, а то је 10 одсто наше потрошње, односно трећина увоза електричне енергије у Хрватску. Такође, систем подстицаја морао би бити једноставнији, он би морао бити континуирано цијеле године и на темељу само два документа, а то су Потврда за трајни погон од ХЕП-ОДС и Рачун с доказом уплате.

Дуго сте били професионално ангажовани у Њемачкој, каква је ситуација тамо у погледу изградње и коришћења фотонапонских система?

Живио сам и радио 15 година у Њемачкој. Од 2001. до 2003. године припремао сам докторску дисертацију на Фраунхофер Институту за соларну енергију, Одјелу електро-енергетски системи у Фрајбургу, у Њемачкој. Ту сам доста научио о фотонапонској технологији и њеној примјени што ми је увелико помогло у пројектовању и инсталацији фотонапонских система у Хрватској.

Њемачка је већ низ година највећа европска држава са уградњом фотонапонских система. Прошле, 2022. године инсталирала је 7,9 GW нових фотонапонских система те укупно има уграђених 68,5 GW.

У Њемачкој је, прошлх година, око 50% свих инсталираних фотонапонских система на стамбеним зградама инсталирано са системима за складиштење енергије (батеријски кућни системи). Њемачка покрива 9% своје потрошње електричном енергијом из фотонапонских система. Њемачка је на примјер 16.06.2013. достигла врхунац од 61% производње енергије на вјетар и Сунце, а 2015. године у љетним данима покрила је 100% потрошњу електричне енергије за својих 82 милиона становника.

Максимум дозрчане енергије сунчева зрачења у Њемачкој (Фрајбург, 1100 kWh/m²) још је мање од минималне дозрчане енергије сунчева зрачења у Хрватској (Загреб, 1200 kWh/m²), а у Црној Гори је и боља инсолација него у Хрватској.

Такође, Њемачка има јасан модел подстицаја обновљивих извора енергије на локалном, регионалном и државном ниоу, док се у земљама нашег окружења сваке године мијења законска регулатива и грађани се не стимулишу довољно на штедњу енергије,

заштиту околине и коришћење обновљивих извора енергије (ОИЕ).

Каква су искуства осталих земаља ЕУ?

Удио покривања електричном енергијом произведеној из соларних електрана у земљама Еуропске уније 2022. године износио је 7 одсто, а у Хрватској 1 одсто. Кад би Хрватска имала такав удио у укупној потрошњи, онда би у Хрватској већ сада требало да буде инсталирано 1000 MW сунчаних електрана, а најалост имамо 200 MW и налазимо се на 26. мјесту у Европској унији.

Након Њемачке са 7,9 GW нових фотонапонских система, слиједе Шпанија (7,5 GW), Пољска (4,9 GW), Ницоземска (4,0 GW) и Француска (2,7 GW). Ових пет ЕУ тржишта остало је исто као и 2021. године, док су Португал и Шведска ушли у топ 10, на рачун Мађарске и Аустрије.

Гледајући кумулативно инсталационе фотонапонске системе, кровни PV системи представљају 66% од инсталираних 208,9 GW широм ЕУ, крајем 2022. године.

Шта треба очекивати у будућности када говоримо о коришћењу ОИЕ за производњу електричне енергије?

Пројекат Соларни кров Шпанско-Загреб и пројекат Соларни стуб Шпанско-Загреб

У будућности треба очекивати велики пораст коришћења обновљивих извора енергије (ОИЕ) и умрежавање произвођача и потрошача електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије путем дистрибуирање производње електричне енергије (ДПЕЕ). Овдје се пред техничку струку ставља велики изазов, а то је: „Како да потрошња електричне енергије прати варијабилну производњу енергије из обновљивих извора енергије (ОИЕ)?“.

Европско удружење индустрије фотонапона, ЕПИА (енгл. European Photovoltaic Industry Association) дало је јасну поруку и предвиђања развоја фотонапонске технологије до 2020. односно 2040. године. ЕПИА предвиђа да ће соларна фотонапонска технологија, до 2030. године, покрити 15% потрошње електричне енергије у Европској унији, а 2040. године чак 30%.

Ја мислим да ће се, прије свега, повећати број малих фотонапонских система до снаге прикључка домаћинства, вишестамбених зграда, занатства или неких фирми с нет метеринг-ом и да се добрим дијелом без проблема (али и с улагањима у мрежу) могу прикључивати мањи системи на ОИЕ. Да би се то догодило важно је да мјерење електричне енергије буде преко истог обрачуноског мјерног мјеста

преко којег купац и купује електричну енергију од снабдјевача, али уз уградњу двосмјерног бројила и обрачуна на годишњем нивоу (тзв. net metering).

Сви обновљиви извори енергије значајни су, а посебно сунчева енергија, биомаса и вјетар, јер су локалног карактера. Свака земља мора користити своју природну усклађеност обновљивих извора енергије. Тиме ће се остварити трансфер технологије и виши облици сарадње с развијеним свијетом и ЕУ, као и виши ниво иностраних улагања.

Стална промјена законодавног оквира дестимулира фирме, али и грађане да се у што већој мјери окрену коришћењу обновљивих извора енергије. Недефинисаном политиком која с једне стране декларативно прокламује важност улагања у обновљиве изворе енергије, а с друге стране законодавним прописима обесхрабрује улагања, кочи се могућност да „зелена енергија“ оствари многоструке позитивне ефекте на економију сваке земље.

По угледу на развијене земље Европе, на пројектима обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности и заштите околине, као интердисциплинарног подручја, све више треба да судјелују, осим техничких, и друге, друштвено-хуманистичке науке: економија, право, филозофија, социологија, психологија... Свима мора бити јасно – једино координацијом свих научних дисциплина могуће је одржив развој.

Шта бисте поручили потрошачима у Црној Гори, с обзиром на то да је државна електроенергетска компанија покренула пројекат Солари и дала прилику да постану прозјумери?

То је за похвалити и на томе честитам. Свакако треба да допусти грађанима прикључак властитих соларних електрана, до снаге прикључка свог објекта, на електродистрибутивну мрежу, али уз уградњу двосмјерног бројила и обрачуна на годишњем нивоу (тзв. net metering).

Енергетска стратегија Црне Горе требало би да буде усклађена с циљевима Европске уније (ЕУ) и треба ићи у смјеру смањења потрошње енергије кроз повећање енергетске ефикасности и повећање уједна енергије из

обновљивих извора (хидро, вјетар и сунце). Нагласак треба ставити на смањење емисија стакленичких плинова у раздобљу до 2050. године сагласно Паришком споразуму и ЕУ циљевима односно испуњењу циљева Оквирне конвенције УН-а о промијени климе те ублажавању и прилагођавању климатским промјенама. Посебан нагласак треба посветити синергији енергије из хидро, вјетро и соларних електрана.

Приоритет би требало да буде уградња и производња електричне енергије из соларних електрана на мјесту потрошње енергије до снаге прикључка у којем ће се електрична енергија производити првенствено за властиту потрошњу, а тек вишак енергије предавати у електроенергетску мрежу, али за обрачуноско раздобље од једне календарске године и која се обрачунава двосмјерним бројилом електричне енергије, јер ће се тако стимулисати грађани на уградњу својих малих тзв. кућних соларних електрана. Након тога треба ићи у развој великих соларних електрана до 5 MW, али на пасивном земљишту и на тржишним основама.

Интерес сваке земље је да постане што мање зависна о увозу енергије, јер енергетска независност је и национална сигурност, што већа енергетска независност то већа национална сигурност једне земље. Свака земаља ће прво снабдијевати енергијом своје грађане па тек онда, ако има вишка, предавати у интерконекцију.

Такође, потребно је подстицати дистрибуирану производњу енергије на мјесту потрошње, а у оквиру проведбе мјера енергетске ефикасности у високоградњи (фотонапонски системи, топлотни соларни колектори, котлови на биомасу, дизалице тоpline) кроз стратегију изградње зграда приближно нулте потрошње енергије (nearly zero-energy buildings (nZEB)).

Од оператора дистрибутивних система све више и више се очекује да на тржишту електричне енергије осигурају и створе предуслове за активно укључивање малих произвођача/потрошача енергије (енгл. prosumer). Свакако треба тежити повећању уједна ОИЕ, али без посебних подстицаја који би оптеретили рачуне крајњих купаца кроз повећање накнаде за ОИЕ.

Одржан Београдски енергетски форум

У Београду је, 8. и 9. маја, под слоганом „Where the leaders of energy transition in SEE meet“, одржан Београдски енергетски форум (БЕФ). Организатор БЕФ-а је Balkan Green

Energy, а учешће на манифестацији је узело преко 400 учесника из 28 држава, укључујући и представнике међународних институција.

БЕФ је манифестација на којој се

дискутује о најактуелнијим трендовима из домена енергетике и доносе закључци који, у значајној мјери, утичу на активности и јавног и реалног сектора у земљама региона.

Форум су, пригодним обраћањима, званично отворили Артур Лорковски, директор Секретаријата Енергетске заједнице, Димитрије Књегињић, директор компаније Lafarge Serbia, и Дубравка Ђеговић, министарка рударства и енергетике у Влади Републике Србије.

На панелу 2, под називом „Електропривреде региона у енергетској транзицији – трансформацијом до зелених мегавата“, модератор је био Жељко Марковић, старије менаџер у фирми Deloitte, а учешће су узели Милутин Ђукановић, председник Одбора директора ЕПЦГ, Александар Јаковљевић, директор Сектора за стратегију ЕПС, Јорџос Ланцас, директор PPC Albania & Business Development for the West Balkan Region, Васко Стефанов, генерални директор ЕСМ, и Мислав Сладе Шиловић, водећи консултант за Хрватску у компанији PwC SEE Energy.

У дискусији врло широког распона – од развојних могућности, преко институционалних ограничења, па све до погледа ЕУ на земље региона – председник Одбора директора ЕПЦГ, Милутин Ђукановић, упознао је присутне са резултатима и будућим пројектима ЕПЦГ, с посебним акцентом на потребу да се свуда – почев од енергетских компанија, преко надлежних државних органа, па све до европских институција – промијени начин гледања на ствари у домену енергетске транзиције.

– Стичем утисак да се често, при изради стратегија, губи из вида сам циљ који се таквим активностима настоји постићи. Гледано из нашег угла, мислим да би свака енергетска компанија требало да има два наизглед једноставна циља: да производи више него што се у датом систему троши и да нови производни погони буду на фону зелене транзиције. Из тих циљева произилазе и разне стратегије. Ми, у Црној Гори, немамо јаку индустрију, што јесте озбиљан економски проблем. ЕПЦГ настоји да изградњом нових постројења, свој производни портфолио оснажи за преко 2.200 MW, што би дало замаха не само развоју наше компаније него и привреди уопште. Наравно, много тога ће зависити од опште спремности да се схвате савремени изазови и значај енергетске транзиције – закључио је Ђукановић.

Ђукановић на Јахорина економском форуму

На Јахорини је, од 26. до 28. априла ове године, одржан VI Јахорина Економски форум (ЈЕФ), под називом „Регионалне интеграције и Босна и Херцеговина: Берлински процес и/или Отворени Балкан“.

Организатор ЈЕФ-а је Удружење економиста „Економски форум“, а институционални покровитељи су председник Републике Српске, Влада Републике Српске, Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Председништво Босне и Херцеговине. Овогодишњи форум окупио је више од 400 учесника из десетак европских земаља.

На панелу 4, под називом „Енергетска транзиција – (не)сигуран пут“, одржаном 27. априла, модератор је био Драган Шаговновић, директор Економског института из Београда, а учешће су узели Милутин Ђукановић, председник Одбора директора ЕПЦГ, Лука Петровић, генерални директор ЕРС, Марко Мијић, Елнос Група, и Марин Зовко, члан Управе ИНА-е.

У дискусији врло широког распона – од развојних могућности, преко институционалних ограничења, па све до погледа ЕУ на земље региона – председник Одбора директора ЕПЦГ, Милутин Ђукановић, упознао је присутне са резултатима наше компаније током минулих дванаест мјесеци, као и са плановима за предстојећи период.

– Рекордна нето добит (114 милиона само у првом кварталу ове године), без државне помоћи и повећања цијене електричне енергије за домаћинства, заједно са успешним спровођењем пројекта ‘Солари 3000+’ и покретањем новог, ‘Солари 5000+’, те куповином имовине Жељезаре за цијену вишеструко нижу од реалне, којом је омогућено покретање нове фирме, ЕПЦГ-Жељезара Никшић, најважнији су чиниоци нашег пословања у минулом периоду – казао је Ђукановић.

ОДРЖАНО 8. САВЈЕТОВАЊЕ ЦГ КО ЦИГРЕ

Ђукановић: „Циљ стабилна производња и више чисте енергије“

Црногорски комитет Међународног вијећа за велике електричне мреже (ЦГ КО ЦИГРЕ) од 9. до 12. маја у хотелу Авала у Будви, организовао је 8. Савјетовање. Циљ овогодишњег Савјетовања била је афирмација и подстицање стварања новог концепта у енергетици

Драгана Б. Мијушковић

На отварању присутнима су се обратили представници енергетских субјеката у Црној Гори; председник Одбора директора Електропривреде Црне Горе Милутин Ђукановић, председник Одбора директора ЦГЕС Александар Мијушковић, председник ЦГ КО ЦИГРЕ мр Предраг Мијајловић, почасни председник ЦГ КО ЦИГРЕ проф. Др Милутин Остојић и председник ЦИГРЕ Србије Небојша Петровић.

У свом обраћању Милутин Ђукановић је говорио о односу стратегија и циљева у енергетском сектору и на који начин да се задати циљеви остваре.

– Енергетска транзиција поклопила

са енергетском кризом и пошто се ЦИГРЕ баве научним радовима из ове области, тих радова у будућности треба да буде што више – рекао је Ђукановић и нагласио:

„Није добро да нам се дешава да само правимо стратегије, а заборављамо циљеве, који се таквим активностима настоје постићи. Стратегије се праве ради остварења одређених циљева, а циљеви треба да буду врло једноставни.“

Први циљ би био да производимо више електричне енергије, него што трошимо, односно да остваримо енергетску стабилност и енергетску независност. Други циљ јесте да производимо чисту електричну енергију, да не загађујемо природу. И све стратегије морамо да прилагодимо тим

циљевима“.

Говорећи о ЕПЦГ, а у контексту научних радова, Ђукановић је истакао да ЕПЦГ има двије стратешке политике.

– Прва је била да производимо електричну енергију тамо гдје је и трошимо. Друга политика јесте да се хидроенергетски потенцијал, односно инфраструктура хидроенергетике користи за прикључење соларних електрана – рекао је председник Одбора директора ЕПЦГ.

Говорећи о енергетској кризи, Ђукановић је подсетио на сушни период од пет мјесеци током 2022. године, и непостојање соларних електрана у земљи који би у том периоду могли да производе електричну енергију.

Решење види у заједничком ангажовању и посвећивању реализацији процеса у свим структурама друштва, која почивају на јасној политичкој визији, а која предвиђа снажан Парламент, владу и локалне самоуправе са потпуном посвећеношћу. Тек такво уређење може да доведе до енергетске компаније остварују своје стратегије и политике.

– Ако једна од ових карика није посвећена енергетској транзицији, енергетском развоју заједнице, а Црна Гора би у пољу енергетике могла да постигне сјајне резултате и енергетика треба да буде локомотива развоја друштва уопште. Црна Гора нема времена да чека и морамо да будемо максимално отворени и искрени у решавању проблема. Тек када се суочимо истински са проблемима, онда имамо шансу да их решавамо и да идемо напријед – јасан је Ђукановић.

За овогодишње Савјетовање прихваћен је 71 научни рад из Црне Горе и региона који ће током три дана трајања Савјетовања бити представљени у оквиру 15 студијских комитета, а осим рада комитета на Савјетовању је организована и техничка изложба енергетске опреме, инструмената, услуга и софтвера реномираних домаћих и страних произвођача

Теме овогодишњих округлих столова су „Интеграција обновљивих извора енергије у електроенергетском систему Црне Горе – технички изазови и рјешења“ и „Енергетске кризе – упозорења и лекције“ и „Соларна енергетика – изазови, проблеми, рјешења“.

Током свечаног отварања најзаслужнијима су додијелене награде,

плакете и похвале. Плакету за покровитељство примио је финансијски директор ЕПЦГ Мирко Врачар.

За изузетно квалитетан и стручан рад награду је добила и мр Снежана Ђуровић из ЕПЦГ, проф. др Владан Радуловић и Раде Дашић.

Овогодишње 8. Савјетовање обиљежило је и 15 година постојања ЦГ КО ЦИГРЕ. велики покровитељи 8. Савјетовања били су Електропривреда Црне Горе, Црногорски електропреносни систем, Црногорски електродистрибутивни систем и ЕФТ група.

МН: Кривокапић: Морамо да штеди-мо електричну енергију

Другог дана 8. Савјетовања, организована су два округла стола на теме: Интеграција обновљивих извора енергије у електроенергетском систему Црне Горе – технички изазови и рјешења и Енергетске кризе – упозорења и лекције.

На округлом столу гдје се говорило о енергетској кризи, испред Електропривреде Црне Горе, говорио је извршни руководилац Дирекција за управљање енергијом Дарко Кривокапић.

Он је нагласио да Електропривреда као тржишно оријентисана компанија нема потпору државног система, док је са друге стране уједно снабдијевач, произвођач, а самим тим и трговац на берзи електричне енергије.

– Када говоримо о утицају енергетске кризе у последњих двије године, морамо да видимо прво „гдје је Црна Гора“, односно са ким ЕПЦГ, као водећа компанија из ове области сарађује. Ми смо држава која има отворено тр-

Дарко Кривокапић

Перформансе система заштите животне средине

На сесији Перформансе система заштите животне средине, мр Снежана Ђуровић и Јелена Гогић из ЕПЦГ, презентовале су рад под називом Израда Захтјева за издавање дозволе за емисију гасова са ефектом стаклене баште за ТЕ „Пљевља“.

Рад описује начин израде Захтјева за добијање Дозволе за емисије гасова са ефектом стаклене баште.

Захтјев садржи опис постројења, његову локацију и технологију која се користи у постројењу. Прилог захтјева је план праћења емисија гасова са ефектом стаклене баште.

Дозвола садржи назив и сједиште оператера, опис дјелатности и начин праћења емисија гасова са ефектом стаклене баште, а издата је 12.05.2022, на период од 10 година.

Овом дозволом дефинисана је учесталост извјештавања кроз достављање Верификованог извјештаја о емисијама гасова са ефектом стаклене баште. Верификовани извјештај се доставља Агенцији за заштиту природе и животне средине најкасније до 31. марта текуће за претходну годину. Осим Агенцији за заштиту животне средине, верификовани извјештај се мора доставити и Управи за инспекцијске послове и Фонду за заштиту животне средине.

ЕПЦГ је први пут израдила и доставила верификовани извјештај о емисијама гасова са ефектом стаклене баште за 2022. годину. Основна јединица емисионог кредита је тона еквивалентне емисије угљендиоксида, односно tCO_{2e}. Минимална цијена емисионих кредита износи 24 €/tCO₂ према Уредби о активностима односно дјелатностима које емитују гасове са ефектом стаклене баште за које се издаје дозвола за емисију гасова са ефектом стаклене баште.

жиште, али кад дођу кризе као ова што је сада, имамо ситуације да се поједини наши партнери повлаче из држава које су чланице ЕУ, а тек да не помињемо држава које то нијесу. Ми, у Електропривреди, смо поносни што смо задржали компаније које су и даље

наши партнери, било да увозимо или извозимо електричну енергију – рекао је Кривокапић и додао:

„Када посматрамо ову ситуацију, морамо знати биланс електричне енергије Црне Горе. Он је у ЕПЦГ у годишњем плусу, али тај позитивни биланс зависи од саме производње. Све је то уреду, док имамо производњу из хидроелектрана, међутим када се деси сушни период као што је била прошла 2022. година и када не можемо да рачунате на планске MW, онда смо условно речено „осуђени“ на сам увоз“.

Кривокапић је подсетио да је ЕПЦГ прошле године у првом кварталу имала 60% производње ел. енергије из хидроелектрана, сва та енергија која је изостала морала је да се надомјести самим увозом.

Према његовом искуству, трговање на берзама је веома захтјевно, а као одговор на тренутну глобалну кризу штетна је врло битна.

– Морамо да штеди-мо електричну енергију. Сви смо сагласни да је ова зима прошла и да је била блага, и сход-

Развој и економија ЕЕС-а

На сесији Развој и економија ЕЕС-а, Марија Јањушевић и Божана Миљанић-Марушић презентовале су своје радове.

Циљ рада на теми Важност и могућност доброг извјештавања у области енергетике – организација података, јесте покушај освјешћивања инжињерског дијела пословног свијета о важности уредног вођења одређених евиденција у једном пословном субјекту Јањушевић је нагласила да је рад рађен на примјеру енергетских компанија у Црној Гори код којих је од круцијалне важности уредно вођење основних средстава у складу са домаћом законском регулативом и струковном међународном регулативом.

Добра организација података значи уредно, једноставно и транспарентно, знањем оплемењено вођење пословних евиденција у једној компанији. Исто не треба бити оптерећујуће али треба бити довољно како би се такве евиденције могле користити за квалитетно управљање и доношење правих одлука у компанији

Божана Миљанић-Марушић из Дирекције за УЕ аутор је рада Примјена правног оквира ЕУ у домену електромобилности у Црној Гори, у сарадњи са Сашом Мујовићем, деканом Електротехничког факултета, УЦГ. У раду је анализиран правни и регулаторни оквир за електромобилност на нивоу Европске уније. Циљ овог рада је да се предложи адекватне мјере које би требало имплементирати у Црној Гори, а које треба да буду у складу са постојећим мјерама на нивоу Европске уније. Предложене мјере имају за циљ да убрзају транзицију на електрични погон у сектору транспорта.

Максим Контић, приправник на стручном оспособљавању у ДООЕ ЕПЦГ, излагао је рад на тему Оптимизација уклопног стања електродистрибутивне мреже примјеном генетског алгорита. У раду је представљен нови метод за одређивање оптималног уклопног стања електродистрибутивне мреже развијен на бази генетског алгорита, који је демонстриран на тестној електродистрибутивној мрежи од 33 чвора.

но томе потрошња мала, али морамо да знамо да ту није крај, чека нас следећа зима. Ми смо у ЕПЦГ свјесни свега тога – поручио је Кривокапић.

На питања учесника округлог стола, које је најбоље решења за дугорочни период, Кривокапић је истакао да је то изградња великих хидроелектрана и позвао се на примјер из Швајцарске,

згје хидроелектрана има шест пумпних турбина које могу да генеришу снагу од 900 MW и може да складишти 20 милиона kW/h електричне енергије. Такође, он је сагласан да треба улагати у обновљиве изворе енергије.

– Новца не фали, чим имамо оволико инвестиција и интересовања, сад је само питање да ли тај уложени новац неко жели да поврати брзо – истакао

је Кривокапић.

Осим Дарка Кривокапића, на округлом столу су говорили Давор Бајс, проф. др Драган Миновски, Младен Апостоловић, док је модератор био Љубо Кнежевић. Учесници су се усагласили да је штедња електричне енергије битна, док решење ублажавање кризе свакако треба да буде складно енергије.

Додјела плакете за покровитељство: Миро Врачар

Награда за стручни допринос: мр Снежана Ђуровић

Татјана Кнежевић Перишић

Америчка агенција за међународни развој (USAID), кроз Пројекат асистенције енергетском сектору, потом Развојни програм Уједињених нација, ЕУ Делегација у Босни и Херцеговини, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) у име њемачке владе и Британска амбасада, а под покровитељством Министарства вањске трговине и економских односа, Државне регулаторне комисије за електричну енергију, Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске и Регулаторне комисије за енергију Федерацији Босне и Херцеговине, организовали су Енергетски самит у Босни и Херцеговини 2023 од 23- 25. марта у Неуму.

Уз преко 550 учесника Самита, кроз седам тематских панела, радионица те презентација актуелних пројеката, дискутовало се о најактуелнијим питањима енергетског сектора у БиХ. Ситуација у свијету је показала да снабдијевање енергентима из мање извора, носи ризике за земљу, те је неопходно смањити зависност, како би потрошачи имали сигурност снабдијевања и стабилност цијена. У БиХ се преко 60 % енергије добија из "прљавих" технологија, из сагоријевања угља, 35% из водених ресурса, а само 2% из вјетра и солара, а то треба мијењати-кључна је порука представника амбасадора и власти. Тако је амбасадор SAD у БиХ Michael J. Murphy рекао да су БиХ потребне функционалне и ефикасне институције које ће да постижу резултат, да власти треба да усвоје национални план у области климе и енергетике, да даље уреде регулативе и да је давно дошло вријеме да се сви врате на посао.

На панелу "Компаније и грађани као покретачи реформе енергетског сектора", оцијењено је да је енергетска транзиција већ имала значајан утицај на грађане као и на мала и средња предузећа која представљају 99% свих предузећа у ЕУ, што их чини окосницом европске економије. Мала и средња предузећа запошљавају око 100 милиона људи и чине више од половине европског BDP-а. Грађани и предузећа су такође покретачи транзиције ка обновљивим изворима енергије, децентрализирајући производњу и мијењајући енергетски крајолик. Сто-

ЕНЕРГЕТСКИ САМИТ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ 2023.

Кључна година за развој енергетике

Обавезе преузете кроз усвојени NDC, Софијску декларацију о Зеленој агенди за Западни Балкан, Мапу пута за декарбонизацију и NECP, чија је израда у завршној фази, дефинишу пут за трансформацију енергетског сектора Босне и Херцеговине. Ово јесте кључна година за ову државу, која мора да регулише законске оквире и крене у процес испуњавања претходно преузетих обавеза, порука је учесника Самита

га су у фокусу овог панела биле иновативне идеје и модели који већ креирају промјене и доносе нову вриједност.

МОДЕЛ СОЛАРИ 5000+ ДОНИО НОВУ ВРИЈЕДНОСТ

Пројекат Солари 5000+, црногорске Електропривреде, један је од таквих модела. Савјетник председника Одбора директора за техничка питања Љубиша Ђурковић казао је да се ЕПЦГ руководила факторима повећања уђења произведене електричне енергије из обновљивих и јевтинијих извора; изградњи нових енергетских извора, коришћењем средстава из фондова или банака, који су заинтересовани за подстицање развоја ОИЕ, кроз одобравање повољних кредита, зрелог периода и минималних каматних стопа,

стицањем нових знања и искустава о зеленој енергији и њеним позитивним ефектима у контексту процеса енергетске транзиције, остваривањем позитивних ефеката за грађане и привредне субјекте, који ће, након истека периода кредита, добијати значајно умањене рачуне за електричну енергију, јер ће њихове соларне електричне производити електричну енергију у количини, која је приближно једнака количини енергије која задовољава њихове потребе. Један од битних фактора за покретање пројекта Солари 5000+ је и непостојање ризика од нестанка извора енергије, смањење губитака у преносу те кроз извоз/продају “ослобођене енергије” по берзанским цијенама, остваривање годатног прихода Компанији.

Представљајући пројекат, Ђурковић је казао да у њему учествују ЕПЦГ, субјекти и финансијске институције. Са стране субјекта, пројекат је исплатив уколико неће плаћати мјесечну рату, која је већа од просјечног мјесечног рачуна. Финансијске институције, поред зараде коју имају од камате, остварују позитиван ефекат јер ће у свом портфолију имати финансирање ОИЕ.

Након реализације пројекта Солари 5000+, односно уградње FNS, укупне снаге 70 MW, очекивана укупна производња је 115,038,000 kWh. Ако се претпостави просјечна продајна цијена електричне енергије од 140€/MWh, приход ЕПЦГ по основу ослобођене електричне енергије, након реализације пројекта Солари 5000+, био би на нивоу од око 16 М€, казао је Ђурковић. Уз њега, ЕПЦГ је представљао и Жељко Пекић, извршни руководилац ОИЕ.

На највећем енергетском самиту у сусједној држави, расправљало се и о другим темама, попут цијене угљена, праведној транзицији, Сувег сигурности у енергетском сектору, неискоришћеним потенцијалима енергијске ефикасности у резиденцијалном сектору те електромобилности.

ЕНЕРГЕТИКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА ПРЕКРЕТНИЦИ

Закључено је, да Босна и Херцеговина мора убрзати своју енергетску транзицију од употребе фосилних горива ка

Бројке енергетског самита

На овогодишњем Самиту је учествовало 680 учесника из Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Црне Горе, Сјеверне Македоније, Аустрије, Италије, Норвешке, Велике Британије, Шведске, Њемачке, Чешке Републике, Холандије и Сједињених Америчких Држава, док је око 350 учесника пратило догађања на Самиту он-лине. Само на USAID YouTube live stream је било 1182 прегледа.

У току три дана, одржано је седам панела са 50 панелиста, осам техничких радионица, низ састанака радних група, 15 презентација, те бројних других састанака, а 18 медија је акредитовало своје новинаре за праћење Самита. Медијима је премијерно представљен Дигитални водич за инвеститоре који је, на специфичан начин, обрадио информације из више од 140 прописа те садржи податке о преко 50 дозвола, које издаје више од 30 надлежних институција у БиХ.

обновљивим изворима енергије, да би се што прије прикључила енергетској политици ЕУ, за коју се определила потписивањем Софијске декларације. Ово убрзање је потребно јер претходно преузете обавезе нијесу испуњене, а пред државом се постављају нове.

За процес енергетске транзиције, потребно је развијање нових стратегија, планова, политика и провођење легислативних реформи на свим нивоима власти. У супротном, уколико Босна и Херцеговина не изврши преузете обавезе, посебно у цијелу који се односи на опорезивање емисија CO2 за производњу електричне енергије из фосилних горива-угља, покренуће се механизми опорезивања емисија CO2 на граници са Европском Унијом, што ће имати пуно шири негативан економски ефекат.

Надаље, нужно је усвојити недостајуће законе, а посебно државни закон о електричној енергији и природном гасу; поједноставити проце-

дуре за исхођење дозвола за изградњу објеката, унаприједити комуникацију између извршне и законодавне власти и стручњака што би омогућило утемељено и синхронизовано дјеловање те брже и лакше доношење одлука. Указано је на недовољну заступљеност жена на руководећим позицијама у енергетском сектору те најављено оснивање асоцијације жена у енергетском сектору Босне и Херцеговине.

У врло отвореној дискусији, истакнуто је да обавезе, преузете кроз усвојени NDC, Софијску декларацију о Зеленој агенди за Западни Балкан, Мапу пута за декарбонизацију и NECP, чија је израда у завршној фази, дефинишу пут за трансформацију енергетског сектора Босне и Херцеговине. Ово јесте кључна година за ову државу, која мора да регулише законске оквире и крене у процес испуњавања претходно преузетих обавеза, порука је Енергетског самита Босна и Херцеговина 2023., одржаног у Неуму.

Са прошлогодишњег скупа

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ЦРНЕ ГОРЕ ПО ДРУГИ ПУТ ОРГАНИЗУЈЕ ЕНЕРГЕТСКИ СКУП ЕПЦГ НЕТ БУДВА 2023.

Утврдити правце зеленог развоја

ЕПЦГ НЕТ Будва организује се сваке године, крајем маја или почетком јуна, у намери да се кроз стручне панеле, размјену искустава и дијалог дође до најоптималнијих рјешења и одговора важних за даљи развој енергетског сектора

Митар Вучковић

ЕПЦГ НЕТ Будва 2023 одржава се по други пут, од 2. до 4. јуна, у хотелу „Авала“ у Будви. И ове године у метрополи црногорског туризма окупиће се између 200 и 250 учесника, међу којима су најреферентнија регионална и европска имена из области електроенергетике: професори универзитета, научни радници, представници енергетских компанија и других субјеката - теоретичари и практичари.

Скуп енергетичара у Будви претендује да израсте у један од најеминент-

нијих енергетских скупова у региону југоисточне Европе. На програму овогodiшњег ЕПЦГ НЕТ-а су четири панела на актуелне теме, два предавања и презентација пројекта Солари 5000+.

У оквиру првог дана предвиђена су два панела: Одговори на енергетску кризу региона и ЕУ, и Оптимални енергетски микс за будућност и изазови интеграције ОИЕ, док су другог дана енергетске конференције на програму још два панела: Имплементација и финансирање пројеката у Сектору обновљивих извора енергије и Региони угља у транзицији—да ли транзиција може бити праведна за све?

У фокусу ће бити и предавање професора Рајаковића, доц.др Томислава Рајића са Електротехничког факултета у Београду и мр Жељка Марковића из компаније Deloitte из Београда на тему: Трендови и перспективе примјене батерија у електроенергетским системима, а затим и предавање доц.др Мартина Ђаласана са Електротехничког факултета Универзитета Црне Горе и члана Одбора директора ЕПЦГ: Оптимална локација дистрибуираних извора енергије - наука и пракса, док ће пројекат Солари 5000+ представити Жељко Пекић, извршни руководилац Дирекције за ОИЕ ЕПЦГ.

Организатор ЕПЦГ НЕТ Будва је Електропривреда Црне Горе АД Никшић.

ЕПЦГ НЕТ Будва, погледимо, организује се сваке године крајем маја или почетком јуна у намери да се кроз стручне панеле, размјену искустава и дијалог дође до најоптималнијих рјешења и одговора важних за даљи развој енергетског сектора. У фокусу су нови енергетски трендови у области обновљивих извора енергије (ОИЕ), енергетска транзиција односно могућности и услови изградње нових извора за производњу тзв. зелене енергије, уз примјену најсавременијих технологија.

Марија Вукотић

Који су бенефити отварања берзе електричне енергије?

Почетак трговине електричном енергијом на црногорској берзи представља један од услова за затварање преговарачког поглавља 15 - енергетика у процесу придруживања Црне Горе на путу ка ЕУ и означавају почетак успостављања конкурентног тржишта електричном енергијом у Црној Гори. Покретање Дан унапријед тржишта омогућава да се електричном енергијом у Црној Гори тргује у складу са најбољим европским праксама. Берза би требала да омогући да енергетски субјекти који имају вишкове или мањкове електричне енергије, могу да путем берзе продају и купују електричну енергију подстичући конкурентност и транспарентност читавог процеса, што ће напославину омогућити један реалан цијенови сигнал из Црне Горе који ће бити значајан за све инвеститоре који су заинтересовани да овдје раде. Можемо да се похвалимо да се резултати остварених цијена из Црне Горе редовно објављују на ENTSO-E платформи за транспарентност, те цијена из Црне Горе коначно може да буде приказана. Такође би нагласио да је покретање овог вида тржишта један од предуслова за изградњу друге линије подморског кабла са Италијом.

Како функционише берза електричне енергије?

Берза функционише по принципу понуде и потражње енергије на сатном нивоу, данас за сјутра. Пресјецањем криве понуде и потражње формираће се тзв. маргинална цијена, која представља последњу најнижу прихваћену цијену за одређени сат. Та цијена се узима као референтна за тај сат и за све учеснике у том сату који су имали конкурентну понуду, гдје морамо да нагласимо да се приоритет приликом куповине даје највисочијим цијенама, међутим приликом продаје приоритет се даје најнижим. На тај начин се сваки пут омогућава да продавци који су спремни да понуде енергију по ниским цијенама, остваре вишеструки приход, док купци који су спремни да високо плате, остваре значајну уштеду.

Приход берзе се остварује неvezано

ДЕЈАН ДРАШКОВИЋ, ТЕХНИЧКИ ДИРЕКТОР БЕЛЕНА-А

Берза електричне енергије увела тржиште за дан унапријед

Нови сегмент тржишта електричне енергије у Црној Гори, Дан унапријед тржиште, почео је са радом крајем априла. Успостављање берзе електричне енергије представља значајан корак у развоју енергетског сектора Црне Горе. Берза електричне енергије покренута је на основу најбољих пракси реномираних европских компанија EPEX -SPOT i BSP SouthPool. О бенефитима Берзе електричне енергије за лист Електропривреда говори Дејан Драшковић, технички директор БЕЛЕН-а

за цијену струје, на основу провизије која се наплаћује за остварену трговину, а која се мјери у центима. Све се одвија на транспарентан и анониман принцип, а то значи да су цијене видљиве сваког дана сваког сата, кроз сторијски приказ резултата, а са друге стране биће обезбјеђена анонимност, што значи да учесници не виде једни друге него само берзу електричне енергије. Драшковић каже

да је план је да се у наредној фази иде ка спајању нашег тржишта са тржиштем Европе или неке од сусједних земаља како би се повећала конкурентност и ликвидност тржишта, што је у складу са активностима предвиђеним Законом о енергетици и преговарачким поглављем 15. Говорећи о принципу рада берзе, он је додатно објаснио да функционише на основу алгоритма „еупхемиа“ који се

примјењује у ЕУ, а који упарује адекватне понуде захтјева за куповину и продају енергије, омогућавајући да се на основу свих упарених захтјева, последња прихваћена најнижа понуда узме као референтна цијена за комплетну трговину остварену тог дана, на тај начин омогућавајући најнижу могућу цијену куповине за тај дан.

Колико до сада имате регистрованих чланова?

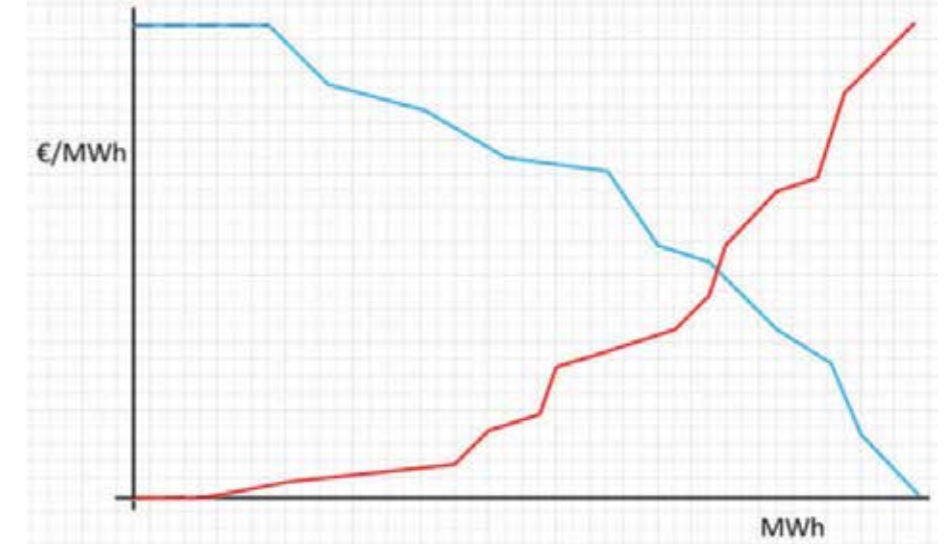
У Црној Гори је до сада на берзи регистровано 15 чланова, интересовање постоји, док су код оператора тржишта регистроване 73 компаније. У сваком случају заинтересованост за учлањење расте, а то говори о томе да је препознат значај овог тржишта. Можемо да се похвалимо да су се код нас регистровале или су у процесу регистрације скоро све Електропривреде региона. Спајање са сусједним тржиштима је наш слједећи циљ али и обавеза, која би у пракси требало да значи да ће Црна Гора постати равноправан учесник на СДАЦ- уједног већег и ликвиднијег тржишта електричном енергијом на нивоу Европе, на којем ће се услед веће понуде и потражње, постићи још квалитетнија цијена.

Како сте задовољни радом берзе електричне енергије до сада? Какве резултате до сада бљежите?

Првог дана рада Црногорске берзе електричне енергије остварен је промет од 1.113,6 MWh електричне енергије. Може се рећи да је то био историјски дан за црногорски енергетски сектор, с обзиром на то да се напославину успоставило енергетско тржиште и у нашој земљи, те да је Црна Гора по први пут показала цијенови сигнал по том основу.

У укупном промету, првог дана, ЕПЦГ учествовала је са 1.089 MWh, а сваког дана очекује се повећање волумена трговине, узимајући у обзир да је за рад на БЕЛЕН-у све више заинтересованих електроенергетских компанија из земље и региона, али и Европе. Оно што можемо са задовољством да констатујемо је да смо сваки дан имали формирану цијену, на нивоу сваког сата, што је неопходно за стабилан цијенови сигнал.

Разумљиво је да у почетку сви кре-

Datum isporuke: 12.05.2023

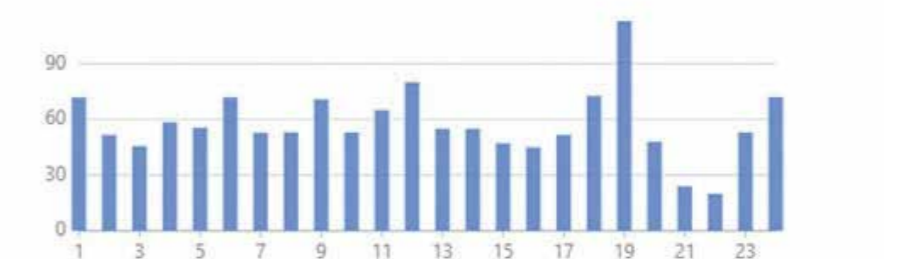

Bazna cijena 106,78 €/MWh

Vršna cijena 105,40 €/MWh

Status aukcije

Status tržišta	Zatvaranje aukcije CET	Publikacija rezultata	Komentari
On Time	On Time	On Time	

Dnevna količina 1.386,20 MWh

Mjesečna količina 7.419,90 MWh

ну госта опрезно јер је тешко процијенити без одређених историјских података, каква се цијена очекује на новоотвореном тржишту. Међутим, то је пут који се морао прећи, те сада волумен се креће око 1,900 MWh дневно. До сада је истрговано преко

20 GWh цијене су стабилне и у складу су са регионалним цијенама, формира се одређени континуитет што само може да дјелује позитивно на привлачење нових учесника, те самим тиме и додатног волумена и квалитетнијих цијена.

ОЈ БУДВА ОПРЕМЉЕНА ПО САВРЕМЕНИМ СТАНДАРДИМА

Унапријеђен квалитет услуге

Марија Вукотић

Пословница ОЈ Будва, последије дужег времена, изгледа лијепо и сигурно ће допринијети да 41135 хиљада корисника, имају лакши приступ услугама, оцјена је руководиоца РЦ Бар Александра Поповића. Након успешно реализованог првог дијела пројекта адаптације и опремање пословнице ОЈ Будва, у новом савременом ентеријеру дочекала је потрошаче. Опремљена по најсавременијим стандардима задовољава све естетске и техничке услове високог нивоа. У протеклом периоду сређена је шалтер сала, ограђено брендирање пословнице постављена клима, урађена фасада, санација крова, сређена просторија за архиву, а постављена је и лед расвјета. На тај начин просторије су прилагођене потребама потрошача казао је Поповић. Сређивање пословнице представља олакшање и задовољство како запослених тако и корисника, а ускоро крећу са другом фазом пројекта која подрачунава сређивање канцеларија. Електропривреда Црне Горе континуирано ради на развоју добре услуге и унапређење односа са клијентима каже Поповић. У том смислу пословнице су реновиране и у претходном периоду како би клијентима пружила квалитетне услове у пријатном и модерном амбијенту нагласио је руководиоца РЦ Бар, а у наредном периоду се очекује и адаптација пословница ОЈ Бар, Улцињ и Бијело Поље.

– Успијешно је реализована наплата заосталог дуга за унутрошену електричну енергију у износу од око 459.000,00 €, који је Општина Будва дуговала за постројење за прераду Отпадних вода у Бечићима, и тиме се ријешило и највећи дуг за утрощену електричну енергију који је у својој евиденцији имао ОЈ Будва – казао је Поповић

Чедомир Правилковић, шеф ОЈ Будва каже да је задовољан изгледом реновиране пословнице и том динамичком наставиће и у наредном периоду. То-

ком марта мјесеца реализација плана наплате у ОЈ Будва је износила 100,81 % док је реализација наплате фактуре износила 104,60% казао је Правилковић, и догао да висина фактуре се константно увећава са повећањем броја регистрованих потрошача. Укупно увећање фактуре за мјесец март ове године у односу на март 2022. године износи 564.785,94 €.

Иако данас пословање карактерише употреба савремених технологија кроз процес дигитализације лични контакт са корисницима је важан па запослени кажу да са потрошачима имају коректан однос, а на изградњи и одржавању добрих односа са потрошачима запослени константно раде. Милена Гленџа, оператерка за односе са купцима каже да је задовољна изгледом ОЈ Будва која ће омогућити лакше обављање пословних задатака. воли свој посао. Иако динамичан, одговоран захтјеван, а некад и напо-ран поготово у току лјетње туристичке сезоне у пријатељској атмосфери на адекватан и професионалан начин посао се брзо заврши. Однос са потрошачима увијек је коректан, а ту је и кључ успјеха њиховог рада. Тим од једанаест запослених сагласан је да све функционише на изузетном нивоу, а њихови колегијални односи доприносе да се посао увијек одради на вријеме и да нема чекања.

Урађено

У претходној години радило се на адаптацији пословница, отварању нових као и куповини објеката за потребе ФЦ Снабдијевања. Иван Ђуришић, шеф одељења за логистику подсетио је да је отворена пословница у Тузима и Петровцу, а поред тога је у потпуности адаптирана пословница ОЈ Цетиње.

Електропривреда Црне Горе купила је и два објекта. Један на Жабљаку, други у Пљевљима, а ради подсјећања стари објекат у том граду уступљен је Исламској заједници.

Доста времена, рада и труда је уложено у планирању изгледа наших пословница како би оправдали имиџ и реноме наше компаније на шта смо посебно поносни истиче Ђуришић. Као резултат тога рада имамо пословнице у власништву ЕПЦГ које су најсавременији и најмодернији пословни простори које Електропривреда посједује. Сходно Уговору о пословно-техничкој сарадњи Рудник угља Пљевља и њихова грађевинска група били су ангажовани на пословима адаптације објеката у Пљевљима и Жабљаку. Ђуришић каже да је посао максимално професионално, одговорно и квалитетно одрађен тако да ће се сарадња и у наредном периоду наставити.

Отворена највећа СЕ у Турској

Највећа соларна електрана у Европи, јенда од пет највећих на свијету, налази се у Турској и пуштена је у рад. Ова соларна електрана налази се у провинцији Конија, има више од три милиона соларних панела, који би, према процјени, требало да производе три милиона киловат – сати електричне енергије годишње, и да тиме опскрби два милиона грађана са струјом! Електрана коју је развио „Kaluon energy“ вриједна је око милијарду долара, а како преносе свјетски медији, капацитет јој је 1350 мегавата и очекивано смањење емисије штетних гасова износи један и по милион тона CO2.

(energetskiportal.rs)

Сјеверна Македонија: Почела берза електричне енергије

Директор Националног оператора тржишта електричне енергије МЕМО Симон Шутиноски изјавио је да је први дан трговања на берзи струје за уговарање испоруке дан унапријед у Сјеверној Македонији прошао глатко. Просјечна цијена је изашла на 7.125 денара (115,74 еура) по мегават-сату, веома близу котација другдје у региону и Европи. Берза ће покривати само национално тржиште за дан унапријед док, у сарадњи с неком од берзи из сусједних земаља, не дође до првог упаривања односно спајања тржишта (coupling).

(balkangreenenergy.com)

У Обровцу највећа СЕ у Хрватској

Соларна електрана Обровац је највећа у Хрватској и седма у НЕР-овом портфелу, са својих 8,7 мегавата номиналне и 7,35 мегавата прикључне снаге. У тој државној компанији кажу да ће ове године бити завршене још двије мало веће, а за 2024. се планира почетак изградње фотонапонског постројења Корлат од чак 99 односно 75 мегавата. Овај погон, вриједан 6,9 милиона еура, изграђен је на 11,7 хектара, а са процијењеном годишњом производњом од 11,3 гигават-сата, моћи ће да задовољи потребе више од 3.500 домаћинстава.

(balkangreenenergy.com)

За пола глобалног загријевања, одговорно пет држава

једињене Америчке Државе, Кина, Русија, Бразил и Индија представљају државе које су својим активностима у секторима фосилних горива и коришћења земљишта највише допринијеле климатским промјенама од 1851. до 2021. године, открива студија, која је недавно објављена у часопису Scientific Data. Средња температура на Земљи је, од почетка индустријске револуције, порасла за 1,1 °C. Када бисмо изоловали кумулативне емисије угљен-диоксида, метана и азотних оксида, глобално загријевање било би нешто веће, око 1,6 °C, пише Клима 101. Када би се Европска унија посматрала као једна држава, а не заједница земаља, доспјела би на треће мјесто највећих историјских загађивача испред Русије, Бразила и Индије.

(balkangreenenergy.com)

Електрични Мерцедес-бенз, прелази 1000 км

Мерцедес своје електричне аутомобиле на тржиште доводи 2016. године и у року од неколико година направио је концепт – модел Mercedes Vision EQXX чије име већ упућује на значај спецификација овог модела за даљи рад компаније. Рута на којој је Mercedes Vision EQXX испробан, отпочела је у јужном дијелу Њемачке (околина Штутгарта), завршила се на Азурној обали, са само једним почетним пуњењем. Иако је пут подразумијевао и прелазак преко планинских дјелова Европе, и преко 10 сати путовања, на последњем одредишту руте, аутомобил је имао још 15 одсто батерије.

(energetskiportal.rs)

Припремила: Татјана Кнежевић Перишић

ЕПЦГ ЗЕЛЕНУ И ПРАВЕДНУ ЕНЕРГЕТСКУ ТРАНЗИЦИЈУ ВИДИ КАО ПРИЛИКУ

ЕСГ – бригаа о заштити животне средине, друштвеној заједници и добром управљању регулисаће закони

Елеонора Албијанић

ЕСГ самит Западног Балкана одржао се у Тивту, у Порто Монте-негру, од 26–28. априла, а наша компанија је овај догађај подржала у виду бронзаног спонзорства.

Овај велики регионални догађај, окупио је преко 400 угледних званица, представника влада и међународних институција, лидера пословних заједница региона и свијета, а био

је посвећен темама из области зелене транзиције, заштите животне средине, иновација, одрживог развоја и одговорног корпоративног управљања.

Извршни директор ЕПЦГ, Никола Ровчанин, као говорник је узео учешћа у панелу “Зелена транзиција – покретање Нет Зеро економије”. Овај панел окупио је вође пројеката и инвеститоре који су предводили ширење обновљиве енергије у региону и који су

Укључивање принципа ЕСГ у пословне стратегије постепено постаје неопходност за све компаније и важан фактор дугорочног изградње одрживог пословног успеха

Критеријуми

ЕСГ се користи као оквир за процјену како нека компанија управља ризицима и приликама које променљиви тржишни и нетржишни услови креирају.

Критеријуми заштите животне средине (“Е”) разматрају утицај на природно окружење. Социјални критеријум (“С”) приказује начин управљања односима са запосленима, добављачима, купцима и друштвеним заједницама са којима се послује. Критеријум управљања (“Г”) фокусира се на теме као што су добре управљачке структуре, исплаћивање накнада за запослене, систем унутрашњих контрола, транспарентност, права акционара и сл.

дискутовати о могућностима које леже у транзицији ка чистој енергији и ефектима предвиђене ЕУ регулативе са прекограничним утицајем на путу ка декарбонизацији енергетског сектора.

Дискусија на овом панелу указала је да декарбонизација регије захтијева темељну промјену у стварању енергије, отварајући прилике за нова и иновативна пословања и рјешења, да је обновљива енергија важна за енергетску сигурност земаља у регији, као и континуирану способност локалних предузећа да учествују/продају своје производе и услуге на западним тржиштима. Да се ЕСГ аспекти односе чак и на “зелена” предузећа, да су улагања неопходна али и велика, као и да треба стратешки и систематично радити на образовању релевантних људских ресурса.

„ЕПЦГ је свјесна неопходности и посвећена зеленој и праведној енергетској транзицији. Томе у прилогу говори преко 10 тренутно активних капиталних пројеката који подрачују искључиво обновљиве изворе енергије – сунце, вјетар и воду. Самим развојем тих пројеката ствара се једна озбиљна прилика за привредни развој и напредак замље, а у свему томе не нарушавајући, већ напротив, унапређујући животну средину. Изградњом нових објеката, поред давања замаха и пратећим привредним гранама, директно се утиче на стварање услова за привлачење страних инвеститора који желе да своје пословне активности развијају у условима очуване животне средине и коришћења искључиво зелене енергије. О директном бенефиту отварања нових радних мјеста и могућностима за развој и напредак мајих приватних компанија, које би могле да пруже екстерне услуге у одржавању и експлоатацији тих нових зелених погона, да и не говоримо – потпуно је јасно колики је значај тих нових објеката, и колико је неопходна пажња свих субјеката од којих зависи брзина развоја и реализација изградње тих објеката. ЕПЦГ зелену, односно праведну, енергетску транзицију види као прилику“, истакао је, између осталог, Ровчанин.

Вестерн Балканс ЕСГ Саммит организовао је Сустинери Партнерс, у сарадњи са Порто Монте-негром, владом Црне Горе и Блумберг Агриа мрежом.

Шта је ЕСГ?

ЕСГ је скуп стандарда који усмеравају корпоративне политике како би биле у складу са концептима одрживог развоја у областима животне средине, друштвене одговорности и корпоративног управљања. Горућа питања одрживог развоја су подстакла да се од саморегулације и добровољних активности крене ка подручју гдје се ова област регулише законом. Тако су бројне институције и државе већ донијеле обавезујуће прописе на овом пољу, што ће значајно утицати на пословање компанија.

И Европска унија је усвојила широк спектар правила која регулишу ову област, а она која су садржана у Европском зеленом договору („Еуропеан Грин Деал“) вјероватно ће утицати не само на компаније у ЕУ, већ и на многе извознике у ЕУ, без обзира гдје се налазе.

НА МАРГИНАМА ЕСГ САМИТА

Енергетски сектор снажно привлачи норвешке инвеститоре

У хотелу Регент, Порто Монте-негро, дан пред почетак ЕСГ Самита Западног Балкана, одржан је форум привредника Црне Горе и Норвешке, у организацији Амбасаде Краљевине Норвешке, Владе Црне Горе, Привредне коморе Црне Горе и ЕСГ Самита.

Форуму су присуствовали и представници ЕПЦГ: Никола Ровчанин, извршни директор и извршни руководиоци Иван Мрваљевић, Бојан Ђордан и Дарко Кривокапић.

Представници црногорских институција и компанија представили су визију управљања енергијом, инвестиционо развојне пројекте у области обновљивих извора енергије и били у прилици да се упознају са норвешким инвеститорима и потенцијалним партнерима.

Иван Мрваљевић, извршни руководиоца дирекције за инвестиције и развој ЕПЦГ, у свом излагању фокус је ставио на могућностима за улагања у енергетски сектор.

ВЕЛИБОР ТОМЧИЋ, ЈЕДАН ОД НАЈБОЉИХ РАДНИКА ЕПЦГ ЗА 2022.ГОДИНУ

Рад у ТЕ је мој животни избор

Понosan сам на својих 27 година рада; почео сам као млад момак, жељан знања и дошао до руковоаца блока. Много ми значе и те године и знање које сам стекао. Значи ми термоелектрана, колеге, тај тимски рад, каже Велибор Томчић за наш лист, додајући да је посебно срећан што су га за награду предложиле и колеге и претпостављени

Татјана Кнежевић Перишић

Велика је част и привилегија добити награду најбољег радника ЕПЦГ, па још посебно кад радите у ТЕ Пљевља, као великом енергетском систему, каже Велибор Томчић,

добитник награде за најбољег радника ЕПЦГ у прошлој години. Овај нагасве скромни човјек, отвореног и поштееног погледа, каже да је награда коју је добио-резултат заједничког рада:

–Ми, у послу, гјелујемо као тим, па кад је неко од нас награђен, то је и на-

града цијелом тиму; предложили су ме и колеге и претпостављени, што ми је посебно драго и овом приликом им још једном захваљујем, каже Велибор. Радост је тим већа што се награде уручују обично старијим колегама, па је доживљава као признање за резултате рада на мјесту руковоаца блока.

А до ове, врло поштоване позиције међу запосленима, Велибор је дошао „књишки“:

–Након завршеног приправничког стажа те 1996.године, одлучио сам да останем у ТЕ. Почео сам као машински техничар, потом машиниста котла; брзо прелазим на радно мјесто машинисте турбине, а онда, захваљујући некој посебној заинтересованости за тај посао и последице положених испита, долазим на мјесто руковоаца блока, жаргонски „блоковође“, на којем сам и данас, каже он.

Слажемо се у констатацији да је управо такав радни вијек, у којем постепено савладавате посао до оног најодговорнијег у струци, једини пут до знања и задовољства послом којег обављате. Велибор догаје како је баш срећан што је прешао тај пут, што се упознао у потпуности са котловским постројењем и турбинским дијелом, да би свој садашњи посао обављао „како треба“. Ипак, доза стрепње, страха, одговорности, чега ли још не, увијек га прати:

–Знаете како; има ту, сваког дана, највише стреса, јер радите са врло високим притисцима и температурама. Тако, рецимо, притисак достиже и до 190 бара, док су температуре примарне и секундарне паре и до 540 степени Целзијуса; проток примарне паре је 670 t/h...Ове вриједности показују колико је овај посао и опасан и одговоран, посебно за директне извршиоце. Ту, у систему, постоји више 6 kV мотора, са високим обртајима, много пумпи...Рецимо, при покретању блока укључује се чак 40 пумпи, све то захтијева додатно заптивање, подмазивање, регулацију...велики је број регулационих вентила, ручне арматуре, расхладних станица, цијели спектар помоћне и расхладне опреме, потребне за покретање турбина, за потпалу котла и низа других радних операција...Стога је адреналин увијек присутан, али можда је и у томе чар посла. Најважније је, свакако, да максимално испоштујете процедуру, онда

ЕПЦГ потписала споразум са Економским факултетом

Електропривреда Црне Горе и Економски факултет Универзитета Црне Горе потписали су Споразум о сарадњи. Потписе на споразум ставили су Никола Ровчанин, извршни директор ЕПЦГ и проф. др Мијат Јоцивић, декан Економског факултета.

Сарадња ће се огледати кроз реализацију заједничких пројеката, организовање заједничких конференција, радионица, промоција и стручне праксе за студенте.

Извршни директор Електропривреде, Никола Ровчанин, изразио је велико задовољство због данас закљученог споразума о дугорочној сарадњи, као и због чињенице да ће први корак у реализацији ове сарадње бити управо то да ће ЕПЦГ бити партнер у организацији међународне научне конференције, која ће дати снажан подстрек привреди. Економски факултет је радник кадрова, и ослонац привредног развоја, захваљујући стручности и знању.

– Плод ове сарадње, не само у теоријском, већ и у практичном дијелу јесте један заиста снажан допринос и замајац развоју не само енергетског сектора, већ и укупне привреде Црне Горе – нагласио је Ровчанин.

Декан Економског факултета, проф. др Мијат Јоцивић, нагласио је колико је сарадња са највећом државном компанијом значајна за ову образовну ин-

ституцију. „Захваљујемо се Електропривреди на партнерству и помоћи у организовању и спровођењу активности Економског факултета у циљу унапређења и наставног процеса и научно-истраживачког рада“.

Прву активност представља успостављање партнерства у организацији међународне научне конференције „Прва црногорска међународна конференција о економији и бизнису“ коју Економски факултет Универзитета Црне Горе организује у Будви под називом: „Одрживи развој: транзиција ка зеленој економији“.

Интеграција образовних установа и привреде, њихова континуирана и институционализована сарадња постала је неопходност и један од кључних фактора доприносу привредног и друштвеног развоја.

Сарадња између ЕПЦГ и Економског факултета огледаће се у организацији заједничких стручних расправа, трибина, форума, округлих столова и предавања. врло значајан сегмент ове сарадње чиниће организовање стручне праксе за студенте Економског факултета у Електропривреди Црне Горе, усавршавање предавача, тренера и запослених код уговорних страна, сарадња на издавању брошура, приручника, часописа и слично, заједничко осмишљавање и изградња студија, анализа и пројеката.

је све лакше, каже Велибор.

У својој каријери од 27 година, памти једино хаварију од прије десетак година, када се десио пожар у 6 kV постројењу. Тада електрана није радила, па је штета била мања. Оно чега има су мањи хаваријски испади, који се брзо рјешавају:

–Кад се деси такав испад, то виде читава Пљевља. И сви знају да ће, усред свега тога, моја мајка да зове, прича са осмјехом Велибор, догајући како јој се не може тада јавити, и она то зна, али мајка је мајка, упорна да се чујемо и да јој кажем да је све у реду...

Иначе, његов тим има пуне руке посла, након годишњег ремонта ТЕ; врше се пробе система, хидрауличке пробе цијевног система котла, вакуум пробе прегријача, припрема се систем заптивања и подмазивања турбине...

–Биће вам занимљиво чути да тај уљни систем значи, поједностављено, чак 38 тона уља, које циркулише кроз систем турбине. Тај процес припреме и пробе, траје око десет дана, а тада се рјешавају евентуални проблеми до потпале котла.

Послије синхронизације блока, иде се са постепеним повећањем снаге, док се не достигну номиналне вриједности и снага, каже Велибор, који причу о себи, коју упорно потенцирам, враћа на колектив, посао, дешавања у термоелектрани.

Ипак каже како је поносан на „тих својих 27 година рада“

–Почео сам као млад момак, жељан знања и дошао до руковоаца блока. Много ми значе и те године и знање које сам стекао. Значи ми термоелектрана, колеге, тај тимски рад, догаје.

Смије се на питање: Ако ми, у Никшићу, награду славимо уз пиво, како је он прославио у Пљевљима?

–И код нас је пиво, ручак, дружење у граду, са колегама и најближима, каже он. На констатацију да су ми колеге рекле како је одличан радник, како се брину и кад почне да кија, а камоли кад се прехлади, те да има само једну ману-што није још ожењен, Велибор одговара:

–Често се и сам шалим на ту тему па кажем како ми, смјенски радници, и нијесмо баш популарни код цура, али надам се да ћу брзо и ја „на луду камен“. вријеме је и то да „завршим“, шеретски закључује Велибор Томчић, један од наших најбољих радника.

Јоцивић и Ровчанин

ЕПЦГ и у наредној сезони уз ФК Сутјеска

Уговор о спонзорству и у наредној сезони, а тиме и наставак успјешне сарадње између Електропривреде Црне Горе и фудбалског клуба Сутјеска потписали су извршни директор ЕПЦГ Никола Ровчанин и председник ФК Сутјеска др Марко Митровић. Потписивање је организовано на стадиону Сутјеске у Никшићу.

Извршни директор Електропривреде, Никола Ровчанин, изразио је велико задовољство због потписивања овог уговора.

– Сутјеска је наш прволигаш, и дефинитивно никшићки клуб, имајући у виду да је и управа у Никшићу, и одређивање је да име Електропривреде носи један овако успјешан клуб на својим дресовима и да кроз своје успјехе у спорту промовише и нашу компанију, и наше пројекте и све оно што је важно и неопходно – нагласио је Ровчанин.

Председник фудбалског клуба Сутјеска, др Марко Митровић рекао је: „Електропривреда Црне Горе је партнер нашег клуба дуго низ година. Ми смо се трудили да то партнерство, уважавамо, цијенимо, његујемо и поштујемо, а увјерени смо да смо нашим одговорним односом према заједници и резултатима у посљедњој деценији дали допринос унапређењу раз-

воја спорта у Црној Гори и као један од најбољих спортских колектива у нашој земљи заслужили да станемо раме уз раме са највећом црногорском компанијом”.

Ровчанин је истакао и да Електропривреда Црне Горе посебну пажњу поклања друштвено одговорном пословању, и да је велики допринос развоју црногорског друштва, те поставља стандарде када је у питању улагање у опште добро.

Митровић је нагласио да је један од фокуса дјеловања УЕФА у наредном периоду одрживи развој.

– Наш клуб има у плану да се позиционира као одржива цјелина у свим сегментима пословања.

Од финансијске одрживости, квалитетног образовања за младе фудбалере, квалитетне здравствене заштите, сарадње са релевантним институцијама, до заштите животне средине и развоја и имплементације зелене енергије. С обзиром да је Електропривреда Црне Горе већ проширила своје активности ка развоју обновљивих извора енергије, сигурни смо да ћемо и на том пољу, у скором периоду, остварити сарадњу и поставити нове стандарде у пословању спортских клубова у нашој земљи – закључио је он.

МУДРЕ МИСЛИ

Целалудин Мухамед
Руми – Мевлана:

“Видио сам много људи који немаху одијела на себи, али и много одијела у којима немаше људи.”

“Ако једна свијећа потпали гругу свијећу, неће изгубити ништа од своје свјетлости.”

“Буди учен колико хоћеш, али знај да теби припада само онолико колико те буде разумио твој саговорник.”

“Прекомјерна посјета узнемирава, а недовољно пријатељство уништава.”

“Заливање воћки је правда а заливање трња је насиље. Правда је када благодет ставиш тамо гдје јој је мјесто. Зато пази шта заливаш и немој мислити да је заливање сваког коријена благодет.”

“Двије ствари уништавају живот човјеку: – издаја која му дође од стране пријатеља; – милост која му дође од стране непријатеља.”

“Откривати тајне особи која воли много да прича је исто као стављати воду у напрслу тестију.”

“Ја своје пријатеље не волим ни срцем а ни разумом. Јер дешава се да срце стане а разум заборави. Ја их волим душом, јер душа нити стаје нити заборавља.”

“Прво васпитај своје срце па тек онда свој језик. Јер ријечи долазе из срца, а излазе из уста.”

“Када се разум удружи са другим разумом, свјетлост се повећа, а пут освијетли. А када се ево удружи са другим егом, тмина се повећа, а пут замрачи.”

“Охолост је код свакога ружна, али је најружнија када се нађе код просјака.”

“Имена нијесу важна. Ружа би мирисала и када би се другачије звала.”

“Није чудно када овца бјежи од вука, али је чудно када се та овца заљуби у вука.”

“Чак и суза има своју дужност. Њена дужност је да чисти терен за осмијех који долази након ње.”

“Тамо гдје свако исто размишља, ту нико много не размишља.”

“Немој жудјети за животом других људи, јер има пуно људи који за твојим животом жуде.”

Ровчанин и Митровић

tanja.nikcevic@epcg.com

“БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ”

НАГРАДЕ
88 кола:

ДУШЕК НА
НАДУВАВАЊЕ BESTWAY

x5

КАМЕРА ЗА АУТО
ЦРНА SENCOR

x3

ПУМПА ЗА
АУТО НОЖНА

x4

РУЧНА ПУМПА
ЗА БАЗЕН BESTWAY

x5

КОМПРЕСОР И
СЕТ ЗА РЕПАРАЦИЈУ

x7

90. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

“БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ”

90. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

“БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ”

Наградно питање:

У КОЈЕМ ТЕРМИНУ ЈЕ ОДРЖАН ЕПЦГ НЕТ 2023

ПРАВИЛА:

Право учешћа у наградној игри имају само запослени у ЕПЦГ који тачно одговоре на питање и пошаљу купон са одговором и личним подацима. Сваки запослени може послати само један купон. Сви који пошаљу два или више купона, као и они који погрешно одговоре на питање, биће дисквалификовани. Наградну игру приређује Сектор за корпоративне комуникације, те запослени у њему не могу учествовати.

Купоне је потребно послати најкасније петнаест дана од датума изласка листа на адресу ЕПЦГ, Сектор за корпоративне комуникације, Вука Караџића 2, Никшић, са назнаком „за наградну игру“, или убацити у за то предвиђене кутије.

Добитници ће бити контактирани по извлачењу, а њихова имена објављена у наредном броју листа Електропривреда.

КОМИСИЈА ЗА ИЗВЛАЧЕЊЕ:

Татјана Кнежевић Перишић (Сектор за корпоративне комуникације)
Миодраг Вуковић (Сектор за корпоративне комуникације)

ДОБИТНИЦИ 89. КОЛА:

Lenovo E1 Pro crni Smartwatch

1. Milorad Popović (TE Pljevlja)
2. Tijana Vuković (Snabdijevanje Podgorica)
3. Nataša Nikolić (Direkcija)
4. Miloš Kulić (HE Piva)
5. Darko Mijušković (HE Perućica)

MS Industrial S500 Powerbank X2

1. Siniša Čukić (OJ Berane)
2. Ivana Jocić (FC Snabdijevanje)

XIAOMI REDMI A1 X1

1. Milo Žugić (HE Perućica)

MS Industrial ICARUS C710 Gaming slušalice

1. Jelena Gardašević (Direkcija)
2. Ivan Bezmarević (HE Piva)
3. Zoran Mrdak (TE Pljevlja)

Dell E51520P Torba

1. Nabojša Rakočević (Snabdijevanje Bar)
2. Radosav Đurović (FC Snabdijevanje)
3. Janko Krivokapić (HE Piva)
4. Milisav Dačević (Direkcija)
5. Darko Jevrić (Direkcija)

Име и презиме:	Име и презиме:
Пословна јединица:	Пословна јединица:
Број телефона:	Број телефона:
е-маил:	е-маил:
Одговор:	Одговор:

Путовање Босном и Херцеговином(III)

Први дио одмора сам одлучио да искористим путошествовијом Босном и Херцеговином. Отиснуо сам се ка Сарајеву, први пут сам тамо био за вријеме студенских дана и цијело вријеме у себи носио најљепше слике које сам доживио на једном од својих путовању. Памтио сам срдану, веселу, предусретљиву рају, најпозитивнији народ бивше Југославије. Вјеровао сам да је све остало иста, а ништа није исто. Сарајево није што је некад било. Посјетио сам по први пут и Стари град Коњиц, отишао до моста на Неретви, шетао сокацима Мостара, на крају завршио у Дубровнику

Текст и фотографије: Андрија Касом

МОСТАРУ СЕ УВИЈЕК
РАДО ВРАЋАМ

Наставио сам ка Мостару. Од Јабланице до Мостара је 47 километара, одличан магистрални пут пролази прелијепим предјелима. До ове путошествовије нијесам знао да је Босна и Херцеговина тако лијепа, природа је посебна, нетакнута и дивља, а истовремено и блага, и ниједног тренутка ме не изненађује што је толико посјећена, посебно туристима из

иностранства.

У Мостару сам се нашао у дијелу гана, када је Сунце, најжешће пекло, једва се могло дисати. Није ми сметало, по смјештају у хотелу Амицус, упутио сам се ка Благају, иако сам се могао расхладити у базену хотела, но нијесам ја за излежаване, вазда ме привлачи активност, посебно када сам на путовањима.

Од Мостара до Благаја је 12 километара. Сви паркинзи на Благају, били су препуни, мјеста нијесам могао наћи, аутом сам се вртио од једног до другог, док испред једне куће не виђех чо-

вјека да сједи. Замолуо сам га да се паркирам испред његове куће, уколико му не смета. Исти час је пристао. Да бих му се одужио на услузи, желео сам да га частим, 10 марака, које никад није хтио да узме. Стављајући руксак на леђа, апарат у руке, пришао сам му и новац ставио поред њега, и брзим кораком кренуо ка извору Буне, највећем крашком извору у Европи, а он ми је уз смијех добацио „Тврдоглави сте ви Црногорци“.

Од извора сам се упутио ка благајској Текији, иако сам је обишао првим доласком у Мостар, носио сам се мишљу, ако је опет не обиђем као да нијесам био овђе. До ње сам стигао преко тераса препуних ресторана, а на мосту се једва мимоишао са великом групом туриста, закрчили мост, сви желе фотографије на којима ће у позадини бити извор Буне и Текија. У потпуности сам их схватао, ово мјесто треба бити овјековјечено и његове слике ширити по свијету. Како је умор, полако почео да ме сустиже, нашао сам празно мјесто у ресторану испод Текије, било је вријеме да се нешто презалогам. Узео сам специјалитет ресторана, име му нијесам упамтио, само знам да је било одлично, а на крају се расхладио великом порцијом сладолега, квалитетом ме је подсјетио на сладолеге у Сарајеву, које сам таманио.

Сунце се полако почело спуштати свом хоризонту, вратио сам се Мостару, кренуо ка Старом мосту. Невјероватна гужва, уским улицицама, наћерала ме је да сједнем на терасу кафића у близини моста, нијесам имао живаца за мимоилажења, за сударања са пролазницима. Поглед са терасе је био одличан, могао сам посматрати скокове са моста, неки су од овог направили добар посао, одлуком да скоче, од туриста који су жељели да их посматрају, тражили су паре. Зачудио сам се овом гесту, вјеровао сам да скачу за себе и своје задовољство. Све је постало бизнис.

Стари мост и Стари град, напуштени су наранџасте, прелијепи зраци Сунца, упутио сам се хотелу и веома лијепо вече провео са изузетно љубазним особљем хотела Амицус, и мањом групом људи из Котор вароши, на прелијепој тераси коју су окруживала препуна стабла трешњевих плодова. Уз причу, ниће остали смо до касних вечерњих сати.

Електропривреда Црне Горе
АД Никшић